

1918 – Őszirózsák – Zuhanórepülés

1. JELENET NARRÁTOR

Bicskei István

NARRÁTOR: Hölgyeim és uraim! Engedjék meg, hogy üdvözljem önöket Budapesten, a Kárpát-medence szívében. A város a Duna két partján terül el, a bal parton Pest, a jobb parton Buda. Buda ősidők óta lakott, jelenlegi nevét az egykori hun nagykirály, Attila testvéréről kapta. A régi időkben nem a jelenlegi helyén, hanem attól kissé északabbra helyezkedett el. A mostani várhegyen először boldog emlékezetű IV. Béla királyunk, az újjáépítő, emelt várat, az országot akkor elpusztító tatárjárás után.

A vár felépítése után, a távoli múltban, sokszor időztek itt nagy királyaink fényes udvarai. Az ország fővárosává Mátyás király, az igazságos tette.

A várat ma pont 232 éve és 58 napja vívta vissza a töröktől jelenlegi királyunk, IV. Károly egyik elődje, Károly Lipót, Lotaringia hercege. Ma, mi európaiak, keresztények és keresztények, katolikusok és reformátusok, evangélikusok és unitáriusok, baptisták és adventisták, az Úr 1918-ik évét írjuk, október hónap 28-ik napját. Az ateisták, tudományos szocialisták, kommunisták ugyanezeket az évszámokat használják,

csak Isten helyett, az időszámításunk kezdete óta kifejezést alkalmaznak.

Idén, a budai hegyek erdőinek lombja idő előtt váltott színt, s ment át a zöldből okkersárgába. Néhol a tölgyek már rozsdabarnák. Ott fenn, a János-hegyen, az Erzsébet-kilátó felhőbe burkolózott, borús az idő, szemerkél az eső, a hőmérő 12 fokot mutat, pár fokkal kevesebbet a sok éves átlagnál.

Fenn, a budai várban, a királyi palota körül, most aludtak ki a fények. A palota esténcént villanyfényben úszik. A város nagy részét még mindig gázlámpák, külső kerületeket itt-ott petróleumlámpák világítják meg. De a légszusz és a petróleum mára már hiánycikk lett, az élelmi-szert fejadagra osztják, és minden más lett. A mindennapok is mások, nem olyanok, mint a boldog békeidőkben. Már negyedik éve folyik a nagy háború.

Ez a háború, amely lassan közeledik a végéhez, pont olyanra sikeredett, amilyenek tizenhárom évvel kitörése előtt, egy akkor fiatal angol képviselő, Mallboro hetedik hercegének harmadik fia, Sir Winston Randolph Spenser Churchill jósolta az angol parlamentben. „Egy európai háború nem lehet más, mint kegyetlen, szívet tépő küzdelem, amely, ha valaha is élvezni fogjuk a győzelem keserű gyümölcseit, szükségképpen igényli, esetleg több éven keresztül a nemzet teljes férfilakosságát, a békebeli iparágak teljes felfüggesztését és a közösség minden életenergiájának egy célra való koncentrációját, ez csak a legyőzött pusztulásával és a győztesek végzetes kimerülésével végződhet. A demokrácia bosszúállóbb, mint a kabinetek. A népek háborúi borzalmasabbak lesznek, mint a királyok háborúi.”

Fegyvergyárban dolgozni ma kiváltságnak számít, ugyanis a mesterek, a szakmunkások nem kapnak behívót. Ők azért, hogy sorozatban gyárthassák a harc eszközeit, mentesülnek a harc kockázataitól. 1918. október 28-a van, hajnalhasadás. A munkások most indulnak a gyárakba. Kezdődik a reggeli műszak. Ez a tér itt körülöttem a műhely csarnoka. A cégnek, az Észak-Pesti Fegyver- és Lőszergyárnak az egyik kisebb műhelye. Ágyúalkatrészeket gyárt. A színpad szélén az az asztal az én asztalom. Én vagyok a portás. Minden nap feljegyzem, ki mikor érkezik és távozik a munkahelyéről. Nemsokára megjelennek társaim, akik most gyári munkásokat játszanak, később más szerepekben is látni fogjuk őket.

2. JELENET
NARRÁTOR, GÉZA

NARRÁTOR: Jó reggelt, Géza.

GÉZA: Jó reggelt. Sándor már megérkezett?

NARRÁTOR: Ő is csak az imént, maga sem késett el. Pár perc még van a műszak kezdetéig.

GÉZA: Hol van?

NARRÁTOR: Átment a raktárba, valami alkatrészek hiányoztak.

GÉZA: Mi hiányozhat? Tegnap mindent a helyén hagyunk.

NARRÁTOR: Nem tudom, majd kiderül. Hogy van a család?

GÉZA: Az asszony betegeskedik, a gyerekek vékonyak, de egészségesek, köszönöm, jól vannak. Az öcsémtől kaptam tegnap levelet.

NARRÁTOR: Hála Istennek. Akkor jól van?

GÉZA: Igen, a repeszeket kiszedték, kapott pár napi pihenőt. Aztán vissza a Piavéhoz.

NARRÁTOR: Ez a gyerek vasból van.

GÉZA: Abból, csak attól tartok, a vas is rozsdásodik, meg el is pattanhat, ha túlfeszítik.

NARRÁTOR: A mai nehéz időkben, nincs akit ne kéne félteni, de a maga öccse igen szerencsés.

3. JELENET
NARRÁTOR, GÉZA, SÁNDOR

/Sándor egy rakás alkatrészt cipelve, be/

SÁNDOR: Eltűntek az ütőszegek és az ütőszegefelhúzó tengelyek!

GÉZA: Az hogy lehet?

SÁNDOR: Nem tudom.

GÉZA: Hadianyag nem tűnhet el!

SÁNDOR: Nem. Mi mindent, szokás szerint, a helyén hagyunk. Határozottan emlékszem.

Varga Tamás

GÉZA: Valaki járt itt az éjjel?

NARRÁTOR: Én csak egy órája jöttem, azóta senki.

/Csend/

SÁNDOR: Kivizsgálás, kihallgatás, jegyzőkönyv.

GÉZA: Szembesítés.

SÁNDOR: Mint fegyvergyári munkások a katonai ügyészség alá tartozunk.

NARRÁTOR: Új a város katonai parancsnoka. Újak a katonai ügyészek is.

GÉZA: Nagy a baj.

/Csend/

SÁNDOR: Hallották, hogy tegnap egy tucat tüntető felment a királyi palotához, betörték az előtérbe, az egyik csukott ablakon kidobtak egy széket, majd kitűzték a vö-

rös lobogót? A palotaórség nagyrészüket összefogdos-
ta, de voltak, akik megszöktek.

GÉZA: Én nem hallottam! Nem politizálok, megyek dol-
gozni. A mai adag fegyveralkatrész mellett az eltűnteket
is le kell gyártanunk. Ha egyáltalán van elég alapanyag
a raktárban! Ez az egyetlen kiút. Gyerünk. Senkinek egy
szót se. Maga sem! Megértette?

SÁNDOR: Egy szót se, különben kiderül, hogy ön lopja a
hadianyagot. Lesz rá két tanú!

GÉZA: No, de Sándor!

SÁNDOR: Gondolj a gyerekeidre.

NARRÁTOR: Nyugodjanak meg, uraim. Bennem meg-
bízhatnak.

SÁNDOR: Nem bízik én magamban sem! Hogy bíznék
meg másokban?

NARRÁTOR: Nagy kár.

SÁNDOR: Igen! Nagy a kár! Én ezért nem felelhetek! Itt
sem voltam! Maga volt itt! Hol vannak azok az alkatrészek?

NARRÁTOR: Nyugodjon meg, Sándor.

SÁNDOR: Hogy nyugodhatnék meg? Ha börtönbe kerü-
lök, mi lesz a gyerekekkel? Megvonják a fejadagot. Nem
fogok keresni, nem vehetek semmit a feketepiacon sem!
Mi lesz a gyerekeimmel? Így is alig tudjuk összekötni az
elsejét az elsejével!

NARRÁTOR: Ma két új, tapasztalt munkás érkezik. Ve-
lük együtt...

SÁNDOR: Hogy bízhatnék meg ismeretlenekben? Olyat
is hallottam, hogy a rendőrség detektíveket küld a gyá-
rakba, hogy ellenőrizze a nyersanyag felhasználását,
megakadályozza a szabotázsokat! Ébredjen fel! Háború
van! Mindenkit mindenhol ellenőriznek! Lehet, hogy de-
tektívek költöznek a nyakunkra!

4. JELENET

NARRÁTOR, GÉZA, SÁNDOR, ERZSÉBET

NARRÁTOR: Erzsébet! Várjon, Erzsike, várjon. Kérem
Erzsike, álljon meg!

/Erzsébet megáll./

GÉZA: Csókolom, Erzsike.

SÁNDOR: Jó reggelt.

NARRÁTOR: Sándor, magának vigyáznia kell...

Kálló Béla és Bicskei Flóra

SÁNDOR: Állandóan vigyázok, folyton folyvást figyelek,
de ennek ellenére csóstól jön a baj! Most is itt van! Hová
tette maga azokat az ütőszegeket és az ütőszegefelhúzó
tengelyeket? Maga volt itt! Én itt sem voltam.

NARRÁTOR: Nézze Sándor, csóstól jön a baj, ha az
ember jobban hisz a saját félelmeiben, mint a kegyelmes
Isten óvó gondviselésében.

SÁNDOR: Isten, ugyan már... Maga ebben a világban él?
Géza, hallod te, hogy ez itt miket papol? Mit bámulsz, indulás!
Húzzunk bele, mielőtt még az a két rohadt fakabát a nyakunk-
ra költözik, persze becsületes munkásoknak öltözve!

(Géza, Sándor ki)

5. JELENET

NARRÁTOR, ERZSÉBET

ERZSÉBET: Jó reggelt.

NARRÁTOR: Fogadja legmélyebb részvétem.

(Erzsébet kezéből kiesik a táská. Térde megröggyan.)

NARRÁTOR: Jöjjön, üljön le.

ERZSÉBET: Maga már tudja? Hogyan tudhatja... Ho-
gyan történhetett? Tegnap délután jött az értesítés, és
egy bronz vitézségi kereszt. A gyerekek mind a négyen
futottak, a postás kezéből kikapták a levelet, a csomagot,
Józsi, a legnagyobb felnyitotta a dobozt: - Aput kitüntet-

ték! Apu hős lett! Elolvastam, a falnak támaszkodtam. A frissen meszelt fal felé fordultam. A gyerekek tombolva ünnepeltek. Éreztem a méz szagát. Elfordultam a faltól. Émelyegtem. Csak a szívdobogásomat hallottam. Elin-dultam. Kinn voltam az utcán. Harangoztak. Vecsernyé-re harangoztak. Letérdeltem, imádkoztam. A vállamhoz ért egy kéz, lecsaptam. Valami suhanc beszélt hozzám, nem értettem. Áldott vagy te az asszonyok között, és áldott a te méhednek gyümölcse, Jézus. A suhanc egy papírt nyomott a kezembe, a papíron nagy betűkkel nyomtatott szöveg, a betűk nem álltak össze bennem szavakká, hiába néztem őket. A papírt kiejtettem a kezemből. Ott volt egy másik ember, kopott egyenruhában, az is kiabált, az is adott egy ugyanilyen papírt. Imádkozzál érettünk bűnösökért, most és halálunk óráján. Ámen. A katonaruhás felhorkant, ez a nő megőrült! Megőrült a fájdalomtól! Suhancok vettek körül és velem példálóztak a járókelőknek. Fura betanult magyarsággal beszéltek. Voltak köztük orosz hadifoglyok is. Röpcédulákat osztogattak. Elrohantam, futottam. Éjjel értem haza. Jolán, a nagyobbik lány elrendezte a többieket, neki se mondtam semmit. Mit mondjak? Meddig hallgathatok? Ültünk, hallgattunk. Felkeltem, elindultam. Most itt vagyok. Az úton hallottam, itt belül csak azt hallottam, és végül fennhangon zsolozsmáztam: Mostantól fogva boldogok a holtak, akik az úrban haltak meg. Így van, mondja a lélek: pihenjék ki fáradaimaikat, mert tetteik elkísérik őket. ... A tetteik elkísérik őket.

NARRÁTOR: Üljön le szépen, Erzsike. Készítettem magának forró csokoládét. Fogadja el, kérem.

ERZSÉBET: Forró csokoládé?

NARRÁTOR: Tavaly amikor tönkrevertük Caporettonál az olaszokat, a hadiszákmányból szerzett az egyik ismerősöm. Féltretemtem. Nagyon finom. Nyugtat, megnyugtatja a lelkét, kedves Erzsébet.

ERZSÉBET: Megnyugtatja a lelkem. Mennem kell dolgozni. Le kell ülnöm. Fel kell állnom. Mennem kell. Dolgoznom kell. Imádkozom.

NARRÁTOR: Várjon. Ne szóljon semmit. Csak álljon. Csitt! Majd a csend. ...Majd a csend megteszi. Most induljon el. Köszönöm.

ERZSÉBET: Köszönöm. Lövegcső, bölcső, csőszárfék, lövegcsőfar-gyűrű, ütőszeg, zárógyűrű, vezető sín, csőfar, lövegpajzs, hátrasiklást ellenőrző mérce, helyretoló rugó, ütőszeg, ütőszegfelhúzó tengely, az ágyú részei. Ezeket fogok ma dolgozni. Esténként néha az ágyúval álmodom. Meg más fegyverekkel. Valahogy meg kell szakítanom. Valahogy meg kell szakítanom, valahogy véget kell vetnem...

Csak a gyerekek... Ne haragudjon, de ön oly jó hozzám. A napokban, az újságban egy verset találtam, a régi időkről, a békéről. Magam elé teszem az újságot és nézem. Csak nézem. Meg sem érintem. Nem merem. Minden, ami jó, olyan régen történt. Hangosan még fel sem olvastam. Ne vegye tolokodásnak, felolvasná nekem?

NARRÁTOR: Erzsike én szívesen, de...

ERZSÉBET: Olvassa fel, kérem! A címet ne, a címet ne olvassa!

NARRÁTOR:

Mily meghatottan gondolok ma rája, hogy nyavalyatörősen és bután fekszünk a sárban, annyi könny után s szájunk a tébolyt és jajt kiabálja. Ezüstösen hullt a tél zúzmarája, öregapóként ült nagy trónusán az agg király, mi kávéztunk Budán s a végtelen békére nyílt a pálya. Én akkor voltam boldog. Aranyak bújtak rongyos zsebembe hallgatag és fáj az élet, a rejtélyes-édes. Diadalmas tűzével vert a nap. Sírtam, daloltam lombos kert alatt, mert költő voltam és huszonöt éves.

ERZSÉBET: Nem tudom, hol lehet most az az ember, aki ezeket a sorokat írta, biztos valahol idegenben, a föld alatt.

NARRÁTOR: Nem halt meg, Erzsike. Itt él, újságíró Pesten.

ERZSÉBET: Az jó. Az nagyon jó. Ő szerencsés. Köszönöm, megyek, amíg dolgozom, nem gondolkodom.

NARRÁTOR: Erzsike! Az újság...

ERZSÉBET: Nem érdekel, nem akarom kézbe venni többé, nem kell.

NARRÁTOR: De..

ERZSÉBET: Tartsa meg, vagy dobja el, nekem mindegy. Többé nem veszem a kezembe!

/Erzsébet ki/

6. JELENET **NARRÁTOR**

NARRÁTOR: Gyűrött, kopott újságpapír. Pár lap pusztán, hiszen a papír is kincs a hosszú háborúban, amikor

már minden készlet kifogyott, minden kérésre, minden kérdésre egyszerű a válasz: nincs. És pontum! Az újság neve, a nap vége. Az Est. A Magyar Királyság legnépszerűbb napilapja. Ára: négy fillér. A hátsó oldal szélén, szépítkezési kenceficék hirdetései. Fényképek és pletykák szépasszonyokról. Kit kivel hol láttak, és ebből mi következtethető ki. A nagyszerű vers. A tojás ára, ajaj... Hoppá! Fényképek az olasz frontról és egy interjú. Még-hozzá nem is akárkivel! A cikket Pogány jegyzi. Érdekes figura. Hölgyeim és Uraim! Most sebesen, ahogy a dél tiroli Alpok zordon csúcsai között, a kavernák fedezékében megbúvó nagyalföldi baka vágyai szállnak, távoli otthonába maradt világszép, hosszú pántlikás arája felé, teremjünk most mi is a front mögött, a napfényes Olaszországban, Udine városában. Egy hetet visszautaztunk a múltba. Abba a múltba, amelyet az idő, ahogy nem véletlenül, mondani szokás, mindig megszépít. Erzsike férje, Tibor, még él. Két év után először kapott egyhetes szabadságot, eltávozással. Tegnap este érkezett a városba. Ma reggel átveszi a menetlevelet, azután a dél-előtt soha véget nem érő várakozásban fog eltelni. Csak kora délután fog meghalni, a vasútállomásra menet, egy kósza ellenséges repülőgép géppuskájának tüzetől. Ebben a palotában van a Császári és Királyi Hadsereg főparancsnoksága. Tavaly még az Olasz Királyi Hadsereg parancsnoksága székel ugyanabban az épületben. Az ablakok a Piazza Merkato Nuovo-ra néznek. A teret középkori, reneszánsz és barokk épületek övezik, most teljesen üres. Négy óra van, hajnalhasadás. A császári és királyi seregek parancsnoka, Svetozar Borojević tábornagy, aki mélyen hívő ember, most végez reggeli istentiszteletével. Engedelmmükkel, én leszek a hadsegéde.

7. JELENET

NARRÁTOR, BOROJEVIĆ

(Ortodox templomi ének. Ikonosztáz előtt térdepelő főtiszt keresztet vet, felkel.)

NARRÁTOR: Tábornagy úr, minden frontszakasról be-futottak az éjszakai jelentések.

BOROJEVIĆ: Az asztalomon vannak?

NARRÁTOR: Igen. 52. ezred hadbírósa kérdi, Vladislav Pospíšek és Zdenek Zatopek katonaszökevények ügyében, hogy a statáriális rendelkezések érvényben vannak-e, a Császár és Király október 16-i rendelkezése után is?

BOROJEVIĆ: Igen. A hadba vonult sereg felett a főparancsnokság rendelkezik, Badenből nem érkezett más értelmű utasítás.

NARRÁTOR: Akkor...

BOROJEVIĆ: Mit akkor? Az ítéleteket végrehajtani! A rendet minden eszközzel fenn kell tartani!

NARRÁTOR: Szabadna megjegyeznem...

BOROJEVIĆ: Nem szabad. Ha felbomlik a rend, és elszabadul a pokol, mindennek vége lesz. Nézze meg, Oroszországban mi történik! Kiirtották az egész cári családot. Nézze meg az orosz tisztek, polgárok, nemesek sorsát, és azután hozzon döntést! Mindenkit ki-irtanak, akik az államot fenntartották vagy képviselték. Ha mi is anarchiába süllyedünk, akkor nemcsak nekünk lesz végünk, de az egész kontinensen ki fognak hunyni a fények, és senki nem fogja megélni, utódaink sem, hogy Európa fényeit ismét ragyogni lássa. Ezért a mostani áldozathozatal és vállalás a holnapot mentik valami még sokkal rosszabbtól.

NARRÁTOR: Van ilyen?

BOROJEVIĆ: Mért, ami most történik velünk, hihettük, hogy megtörténik?

NARRÁTOR: Nem.

BOROJEVIĆ: A parancsot kiadtam!

NARRÁTOR: Továbbítom, de lenne egy további kelle-metlen részlet is.

BOROJEVIĆ: Ne kerteljen.

NARRÁTOR: Magyar sajtóküldöttség érkezett.

BOROJEVIĆ: Mi közöm hozzá?

NARRÁTOR: Tisza István volt és Wekerle Sándor ügy-vezető miniszterelnökök ajánlásával jöttek, kérik, fogadja őket.

BOROJEVIĆ: Két perc, de előbb levelet diktálok a Kirá-lyi Felsőnek.

NARRÁTOR: Hívom az írnokat.

BOROJEVIĆ: Nem. A levelet én diktálom, Ön írja. Ahogy végeztünk, a parancsörtsztem azonnal elindul és a legnagyobb sürgőséggel adja a Császár és Király ke-zébe a levelet.

NARRÁTOR: A telefon célszerűbb lenne.

BOROJEVIĆ: A telefon már nem biztonságos. Üljön le és írja. Felséges úr! Két megbízható hadosztályt elkülönítettem. Az útra felkészítettem. A vasúti szállítást biztosítottam, Felséged parancsára egy nap alatt Bécsbe érünk. Az ügynevezett (idézőjelbe) osztrák ideiglenes nemzetgyűlést, amely szégyenszemre folyó hó 21-én kikiáltotta Ausztria elszakadását az osztrák–magyar birodalomtól, szétzavarom, a lázadókat elfogom. A fővárosban a rendet és a nyugalmat biztosítom. Most azt kell tennünk, amit Felséged előde, II. Ferdinánd tett, szinte pontosan háromszáz évvel ezelőtt, hasonló helyzetben. Felséged azonnali parancsát készen várva, töretlen hűséggel: Svetozar Borojević von Bojna tábornagy, az olasz front főparancsnoka. Vigyázzon, hadd írjam alá. Megértette a parancsot?

NARRÁTOR: Igen.

BOROJEVIĆ: A parancsörtisztem az előszobában várja a levelet. Az öt biztosító szakasz autójában jár a motor. Adja át a levelet és adja át a parancsot. Induljon! Küldje be a küldöttséget. Öt percem van rájuk. Az alatt az öt perc alatt térjen vissza.

/Narrátor ki, három újságíró be. Az Újság riporterét Géza játssza, Az Est lapét a Pogányt és Cudart játszó színészek. Cudar korabeli fényképezőgéppel érkezett./

8. JELENET

BOROJEVIĆ, RIPORTER, POGÁNY, CUDAR

RIPORTER: Tábornagy úr! Kérem fogadja tiszteletteljes köszönetünket, amiért fogadni méltóztatott bennünket. Az én lapom, mert hogy nem egy laptól vagyunk az urakkal, szóval az én lapom, az „Újság” Tisza István lapja, mindig a lehető legnagyobb elkötelezettséggel viseltetett ...

BOROJEVIĆ: Térjen a tárgyra.

RIPORTER: Igen. Csak. Nem. Jó. Azért bátorkodtunk megkeresni Nagyméltóságodat...

BOROJEVIĆ: Öt percem van az önök számára.

CUDAR: Ő a saját lapja által összegyűjtött szeretetadományt hozta a fronton szolgáló Magyar Honvédalakulatok számára.

POGÁNY: Mi pedig hosszú, kimerítő riportot fogunk készíteni Önnel, mind a jelenlegi, mind a várható hadászati helyzetről, valamint a mielőbbi béke lehetőségéről, természetesen a wilsoni elvek alapján!

Molnár Zoltán és Mess Attila

CUDAR: Igen, a wilsoni elvek alapján!

BOROJEVIĆ: Nem hiszem el...

CUDAR: Pedig igaz!

POGÁNY: Ő szeretetcsomagokat hozott, nem is keveset.

RIPORTER: Igen!

CUDAR: A magyar honvédeknek.

RIPORTER: Igen!

POGÁNY: Mi pedig pár kérdést feltennénk!

CUDAR: Ha nem haragszik.

RIPORTER: Két vagon élelmiszerrel érkezünk.

POGÁNY: Az is érdekelne bennünket, mi a maga véleménye arról...

CUDAR: ...hogy a haladó szellemű, szociáldemokrata többségű...

POGÁNY: Ideiglenes Osztrák Nemzetgyűlés tegnap ki-
mondta Ausztria kiválását a birodalomból?

9. JELENET
BOROJEVIĆ, RIPORTER, POGÁNY, CUDAR,
NARRÁTOR

/a Narrátor visszajön/

BOROJEVIĆ: Ezek itt kabaréfigurák vagy újságírók?

NARRÁTOR: Magas ajánlólevéllel érkezett újságírók.

BOROJEVIĆ: Az élelmet a hadtáp átveszi. Köszönjük. A fronton együtt él és hal nap mint nap a Monarchia összes népe és nemzete. A szűkkeblűség egyértelmű jele, hogy önök csak a saját honfitársaikra gondolnak. Az önök elei azért szavazták meg az örökös tartományok és Magyarország együttes birtoklását, a *pragmatica sanctio*nban, mert jól tudták, hogy külső erő ellen nem képesek egyedül megvédeni az országot! Ugyanezt a törvényt ugyanezért szavazta meg az én hazám, Horvátország országgyűlése is, és az örökös tartományok is ezért fogadták el! Ezért ne csak önmagukat szeressék. Becsüljék meg kellően a szövetség erejét.

POGÁNY: De a wilsoni tizennégy pont,...

CUDAR: A titkos diplomácia megszüntetése! A fegyverkezés csökkentése!

POGÁNY: A nemzetek általános szövetsége!

NARRÁTOR: Csend legyen. A tábornagy úr még nem fejezte be.

BOROJEVIĆ: Az önök által hozott élelmet megköszönöm, és a különben is szűkös, általános hadtáphoz csatolom. Ezt a témát befejeztem. A Trevistónál kialakított olasz hídfőre kilőtt 38 nehéz gránát közül egy sem robbant fel! Felháborító, hogy ennyi áldozat után a hátszín milyen gyatra löszert szállít nekünk, akiknek itt, ezen a helyen, és ott, önök mögött, azon a vonalon, a fronton, élnünk vagy halnunk kell! Önök erről írjanak! Meg arról írjanak, hogy a mai reggelen is, hadbíróági ítélet alapján végeznek ki két katonaszökevényt, de a hátszínben akasztottak-e fel valakit azért, mert mi itt használhatatlan löszerezellel vagyunk kénytelenek küzdeni? Ezért halnak meg értelmetlenül tízezrek! Keressék meg a gyártókat és az átvevőket, és megtalálják a vevőket és a megvetteket! Keressék meg a korrumpálókat, akik pénzért érik el, hogy átvegyék tőlük a használhatatlan löszereket, a hamisított élelmiszert és a kartonpapír láb-

beliket! Keressék meg a nyerészkedőket, róluk írjanak, ne pedig, jobb esetben felelőtlen emberek, rosszabbik esetben, hazaárulók lázító beszédeit közöljék lapjukban. Különben melyik laptól érkeztek?

CUDAR: Az Esttől. Tábornagy úr, készíthetnék önről egy fotót? Esetleg utána egy közös fotót? Ez a tiszt itt / a *Narrátorra mutat/*, biztos szívesen lefényképez hármunkat együtt!

BOROJEVIĆ: Nem! Nekem sem kedvem, sem időm önökkel pózolni! Tegnapelőtt olasz repülők szórták le a fronton az Est október 17-i számából Lovászy Márton képviselő parlamenti beszédét, amelyben kijelenti, hogy ő és társai antant- barátok! Elképesztő, hogy ennyi véres év, és ennyi áldozat után, valaki szabadon az ellenséget élteti! Kész csoda, hogy inogva bár, de még tudjuk tartani a frontot.

RIPORTER: Tábornagy úr!

BOROJEVIĆ: Igen?

RIPORTER: Kétségtelen, hogy ellenségeink közénk küldött számos ügynökkel és minden más módon befolyásolják a közvéleményünket...

BOROJEVIĆ: Ez természetes, mi is ezt tesszük, ha tehetjük.

RIPORTER: Láztítják nemzetiségeinket és az alsóbb néposztályokat, de nem szabad összetéveszteni az ügynököket és a demokratikus és pacifista elveiket őszintén hirdetőket.

BOROJEVIĆ: Uraim, köszönöm, hogy meglátogattak. Nekem sajnos csak ennyi időm volt ma önökre.

CUDAR: Csak egy pillanat a fénykép.

(a vaku villan)

BOROJEVIĆ: Kifelé!

(Az újságírók kitakarodnak)

10. JELENET
BOROJEVIĆ, NARRÁTOR

BOROJEVIĆ: Határozottan megtiltom magának, fiam, hogy ilyen idiotákat még egyszer rám eresszen. A felvételt vegyék el tőlük és semmisítsék meg! Az autóm és a sofőröm készenlétkben vannak?

NARRÁTOR: Több mint egy órája. Személyesen ellenőriztem.

BOROJEVIĆ: Én most kihajtatok a Piavéhoz, a frontvonalra. Meg kell nézzem, mért nem boldogulnak azzal a nyomorult hídfővel! Ha esetleg közben beérkezne az igényelt lőszerszállítmány, azonnal szállítsák tovább a gránátokat az ütegekhez!

Ha a Királyi felség parancsa érkezik, azonnal személyesen hozza utánam.

NARRÁTOR: Tábournagy úr, a szabadságotokat jóváhagyta?

BOROJEVIĆ: Az a pár, akinek jóváhagytam, mehet. Hagyja a formásokat, nem kell tisztelegnie. Viszontlátásra.

NARRÁTOR: Tábournagy úr!

/Tiszteleg/

/Borojević ki. A Narrátor a feszes vigyázból felelreszt. Átsétál a szín másik végére. /

NARRÁTOR: Bejöhet!

11. JELENET **NARRÁTOR, TIBOR**

TIBOR: Ezredes úrnak jelentem, Gerendás Nagy Tibor közlegény, a 7. gyalogezred rohamosztagosa, parancsára jelen!

NARRÁTOR: */Civilként, kilépve a katonatiszt szerepéből, bizalmasan, de nem bizalmaskodóan a közönséghez./* Pár óra múlva, Gerendás Nagy Tibor, Gerendás, Gerendás... Itt van! Az eltávozás engedélyezve. A pár óra múlva fölénk szálló ellenséges repülőgép gépfegyverének egyik lövedéke itt fogja átütni Tibor egyenruhájának a kabátját, a másik a has tájékán. Tibor kezéből a katonaláda kiesik, a tartalma szétszóródik, nem messze az állomástól, az utca kövezetén.
– Pihenj! A menetleveled, fiam.

TIBOR: Köszönöm.

NARRÁTOR: Mikor voltál utoljára otthon?

TIBOR: Ezredes Úrnak jelentem, tavaly, közvetlenül a caporettói áttörés után!

NARRÁTOR: És vár otthon rád valaki, fiam?

TIBOR: Igen, az asszony, a gyerekek, két öcsém, ők még kiskorúak, a nővérem, a húgom, a szüleim, mind a két nagyanyám, az apai nagyapám, igen sok barátom, a szomszédok, az iskolatársak...

NARRÁTOR: Jól van Tibor, fontos, hogy az ember ne magányosan, pusztai farkasként élje az életét.

TIBOR: Fontos. A seregben is elbúcsúztam a tizedtől, a szomszédos tizedtől, de a hadtápban és a tüzérek között is van barátom... Címeiket cseréltünk, már negyvenhárom megyéből vannak címeim. Nem tudom, ha ez mind elmúlik, lesz-e módom mindenkit felkeresni?

NARRÁTOR: Téged szeretnek az emberek.

TIBOR: Ezredes úrnak őszintén megvallom, én ebbe bele se gondoltam, de ahogy most ön mondja, igen, valószínűleg így van.

NARRÁTOR: Isten áldjon, gyermekem.

/Tibor szalutál és kimegy./

12. JELENET **NARRÁTOR**

Sokszor az is áldás, ha magához szólít. Most, mint szólított lélek a hívó szóra, angyalok szárnyán hagyjuk magunk mögött mi is a verőfényes Itáliát. Két irányba mehetünk, de ha az egyik irányba Tiborral indulunk, ott lesz egy kapu, amelyet senki ebben a teremben még egy ideig nem léphet át. Majd egy napon, hiszen tudjuk, ő se nem késik, se nem siet. */Csend/* Induljunk hát a másik irányba. A bűvös Budapestre. Itt vagyunk a királyi palotában. Az ablakok a Dunára, s azon túl Pest városára néznek. Jobbról a Ferenc József híd, itt középpűt, az Erzsébet híd, ott baloldalt a Margit híd. Maga a palota, hasonló volt a ma láthatóhoz, mégis egészen másképp nézett ki. Eltűnt az uralkodóház nevét viselő lépcső, csak a főkupola maradt meg, eltűnt a hét kis kupola, eltűnt a diplomatalépcső kapuja. Önmaga árnyéka az oroszlános udvar, már nem az eredeti a Hunyadi-udvar és a Szent György téri kapu. Már a palotán sincs minden úgy, ahogy régen volt. De mi most az eredetiben vagyunk. A palota előtt két tucat hőbörgő gyülekezik és az azonnali békét követeli. Egy automobil járó motorral várakozik, az imént szállt ki belőle Az Est két újságírója. Ők most a lépcsőházban vannak, nemsokára belépnek ebbe a terembe.

13. JELENET **POGÁNY, CUDAR**

/Narrátor ki, fényváltás, Pogány és Cudar be. Össze vannak verve. Nincs fényképezőgépük. Mindketten sántita-

nak, Cudar, az ablakhoz megy, kinéz, Pogány a terem egyetlen karosszékéhez támoanyag, leül./

POGÁNY: Mit látsz, az elvtársak megérkeztek?

CUDAR: Ne elvtársozz itt nekem, a falnak is füle lehet!

POGÁNY: Itt vannak?

CUDAR: Igen, itt vannak azok, akiket magad is láttál, amikor bejöttünk.

POGÁNY: Az a két tucat, akikkel szórtuk a városban a szórólapokat? Kevés.

CUDAR: Tudják?

POGÁNY: Igen.

CUDAR: Pontosan megbeszélted?

POGÁNY: Minden a legnagyobb rendben! Ha a mieink betörnek az épületbe, elkezdjük. Nem kell izgulni.

CUDAR: Nem kell izgulni? Ekkora verés után? Belehalok, ha megint így összevernek.

POGÁNY: Nem halsz bele, ezt is túlélted. Merni kell!

CUDAR: Én egész testemben reszketek, úgy félek, de merek!

POGÁNY: De mivel törjük be az ablakot?

CUDAR: Kirugdosni nem bírjuk.

POGÁNY: Azt nem, sántára veretett bennünket az a militarista szemét!

CUDAR: Ne is említsd nekem azt a vérgőzös gazembert! Alig mozgok, de már nem bírok magammal! Tegnap is azon kaptam magam, miközben az orvostól sántikáltam hazafelé, hogy az utca közepén állok, és torkom szakadtából ordítom: Éljen a szabadság! Halál Tisza Istvánra! Halál a háborúra! Éljen a wilsoni 14 pont!

Éljen a béke! Békét! Bárkivel, bárhol, bármi áron! Éljen a béke!

POGÁNY: Ne hergeld magad, ebben az állapotban nem bírlak lefogni!

CUDAR: Hideg víz kéne most! Jó sok!

POGÁNY: Észrevetted, hogy ebben a teremben, ahová beengedtek bennünket, nincs egyetlenegy mozdítható tárgy sem? Nincs egy váza...

CUDAR: Sehol egy szobor, amivel kiverhetnénk az ablakot!

POGÁNY: Ezek nem bíznak bennünk!

CUDAR: Azért nincs itt semmi mozdítható!

POGÁNY: Ezek sima tolvajnak, rablónak tartanak bennünket!

CUDAR: Na, csak egyszer kerüljek hatalomra!

POGÁNY: Figyelj, előveszem a vörös lobogót, a kezedre csavarom és te betöröd az ablakot.

CUDAR:

Nem, megvágatom a kezem! Elő ne kapd nekem itt a vörös lobogót!

/bejön egy lakáj/

LAKÁJ: Ő Királyi Fenségére, József főhercegre, várni kell.

POGÁNY: Igen?

LAKÁJ: Igen.

CUDAR: Nofene!

POGÁNY: Nem gondolja, hogy így ahogy van, üres ez a terem?

LAKÁJ: Nekem nincs véleményem.

CUDAR: Az nagy baj!

POGÁNY: Felhaborító!

CUDAR: Mondja, nem hozna gyorsan ide egy-két vázát?

POGÁNY: Vagy esetleg egy szobrot?

CUDAR: Mellszobor is jó lesz.

POGÁNY: De márványból legyen!

CUDAR: Nem, bronzszobor jobb lesz!

POGÁNY: Mitől lenne jobb a bronz a márványnál?

CUDAR: Jobban illik ahhoz az ablakhoz!

POGÁNY: Te kötekedsz velem?

CUDAR: Nem, te kötekedsz velem!

LAKÁJ: Uraim!

POGÁNY: Igen?

CUDAR: Itt vagyok!

LAKÁJ: Megnézem, mit tehetek önökért.

CUDAR: Értékelni fogjuk.

POGÁNY: Egy napon.

CUDAR: Meg fogja látni!

POGÁNY: Várjon egy percre. Siessen!

/Lakáj ki. Lakáj vissza./

LAKÁJ: Bocsássanak meg az urak...

POGÁNY: Igen?

CUDAR: Hát, nem tudom...

LAKÁJ: Az urak voltak már orvosnál?

POGÁNY: Voltunk.

CUDAR: Ne velünk törődjön!

POGÁNY: Hanem a szoborral!

CUDAR: Na, kifelé, kis lornyon...

POGÁNY: Egy-kettő!

/Lakáj ki./

/Ők ketten váraognak, Cudar az ablakhoz megy, kinéz./

CUDAR: Hú, a mindenit! Az elvtársak leütötték a palota-
őrt, és most törnek be! Betörték az épületbe!

POGÁNY: Na, végre! Felszabadulás!

CUDAR: És sehol semmi tárgy!

POGÁNY: Fogjuk meg azt a széket.

CUDAR: De kifér az ablakon?

POGÁNY: Majd csak kisegítjük valahogy!

CUDAR: Elő a lobogóval!

*/A széket odacipelik az ablakhoz, felemelik,
hogy kidobják. Sötét./*

14. JELENET

(A gyárban)

GÉZA, ERZSÉBET, CUDAR, POGÁNY

*/Cudar és Pogány kezéből minden szerszám kiesik,
szakavatatlanok, ügyetlenek./*

Varga Tamás, Kálló Béla és Molnár Zoltán

GÉZA: Én gyorsan felállítom a keretet, maga egy-kettő
hozza a bordákat. Erzsike a vásznat kicsit arrébb tegye.
Maguk ketten jobban figyeljenek.

POGÁNY: Figyelünk!

CUDAR: Meredt szemekkel!

GÉZA: De lyukas kezekkel!

POGÁNY: Négy év frontszolgálat után...

CUDAR: Sebekkel borítva...

POGÁNY: Ez az első nap...

CUDAR: Hogy végre dolgozhatunk.

POGÁNY: Az ujjaim fémhez szoktak, nem fához.

CUDAR: A ravaszhoz!

ERZSÉBET: Akkor maguk az olasz fronton voltak?

CUDAR: Voltunk mi mindenhol.

POGÁNY: Minden frontot megjártunk.

GÉZA: Maguk világot látott emberek. De gyárban voltak már?

CUDAR: Milyen kérdés ez?

SÁNDOR: Amihez hozzáérnek, mint felvert réce a parti sásból, úgy zúg, repül ki a kezük közül. Ennek a gépnek kell majd repülnie, a front felett, nem a részeinek mellett!

POGÁNY: Négy évig csak a puskát fogtuk, a gránátot hajítottuk!

CUDAR: Maga bennünket ne féltsen! Mi a munka végét is megfogjuk.

SÁNDOR: Ahogy elnézem, a műszak végére talán lesz olyan szerszám, amely megmarad a kezükben.

ERZSÉBET: Hallgasson már, Sándor! Majd belejönnek!

/Sándor mellett elrepül egy kalapács/

SÁNDOR: Ha addig ki nem irtanak bennünket.

ERZSÉBET: Maguk sok országot megjártak, ugye?

CUDAR: Voltunk egy-két helyen.

ERZSÉBET: Mondják, voltak Bukarestben is?

POGÁNY: Ott is voltunk.

GÉZA: Az öcsém is volt ott! Kemény gyerek!

ERZSÉBET: A férjem is volt ott. Küldött is fényképet. Az egész tized rajta volt. Maga ismerős nekem valahonnan.

POGÁNY: Én magát most látom először!

CUDAR: Nem lehet, hogy tele van a világ a maga ismerőseivel, asszonyom?

GÉZA: Vigyázzon azzal a szerszámmal!

ERZSÉBET: Talán arról a képről, amikor elfoglalták Bukarestet. Maguk is a 72. gyalogezredben szolgáltak?

CUDAR: Nem! Mi sohasem szolgáltunk gyalogezredben! Mi huszárok voltunk és vagyunk! Aki egyszer lóra ül, az sosem száll le róla!

POGÁNY: Csak a golyó!

CUDAR: Vagy a repesz!

POGÁNY: Vagy a kozák szablyája!

/elrepül egy kalapács/

CUDAR: Mi túléltek.

POGÁNY: Lehet, hogy jobb lett volna ott maradnunk.

CUDAR: Én most is ott vagyok.

ERZSÉBET: Hol?

CUDAR: Nem tudom, sehol és egyszerre mindenhol.

GÉZA: Szegények, megviselte őket a frontszolgálat!

SÁNDOR: Géza, hiszékeny vagy! Legjobb lenne, ha maguk az idegosztályon lennének!

ERZSÉBET: Az én férjem gyalogos volt.

POGÁNY: Nekem állandóan a bátyám jár az eszemben. Ő a háború első hetében esett el.

GÉZA: Irgalmazzon az Úr a lelkének!

ERZSÉBET: Kérem, ne beszéljenek a halálról. Sajnálom a bátyját, őszinte részvétem, de kérem, beszéljünk valami másról.

POGÁNY: Semmi más nem maradt. És minden más lett. Amikor bevonultunk, nők még nem is dolgoztak gyárban. Magácska mióta dolgozik?

ERZSÉBET: Két éve. Amióta lehet.

CUDAR: Ahogy így elnézem, furcsa dolgok történnek egy nővel, ha munkába áll.

ERZSÉBET: Mégis mi?

CUDAR: Én nem tartom jónak, hogy egy nő gyárban dolgozzon.

ERZSÉBET: Miért?

POGÁNY: Mert a dolgozó nő valami szokatlan átalakuláson megy keresztül.

ERZSÉBET: Milyenen?

CUDAR: Ahogy így elnézem...

ERZSÉBET: Igen?

CUDAR: Úgy érzem, hogy maga megszűnt nőnek lenni, de férfivé sem vált.

SÁNDOR: Maga az ütőszögfelhúzó rúgót szerelje a lövegcsőfarrá. Legjobb lenne némán. Ne a munkát kerülje, míg bennünket leszerel a meséivel.

POGÁNY: Én mesét már régen hallgattam.

SÁNDOR: Amihez hozzányúlnak, minden szétesik! Maguknak orvoshoz kéne fordulni, elmegyógyászhoz! Új gyógymódjuk van. Villanyáram.

POGÁNY: Felnőttem, végigharcoltam egy háborút, most azért dolgozom, hogy a bajtársaim tovább küzd-hessenek! Maga meg engem heccel? Te engem... Te nekem!

SÁNDOR: Én pedig reggeltől estig dolgozom, az öcsém a fronton. A bátyám is kint volt két évig, most meg bent van a bolondokházában, árammal kezelik két hónapja, már csak mosolyog, de egész nap! Ez kéne maguknak is. Úgyhogy engem majd akkor tegezzenek, ha a kezelés után az első évet átmosolyogták.

POGÁNY: Na, ide figyelj öcsém! Neked kuss a neved! Bebújtál a gép mögé, hogy ne kelljen az ellenséggel szembenézned, amíg én térdig vérben gázoltam!

CUDAR: Nyakig a szarban, övig a vérben! Kezek, lábak, belek, megnyílt koponyák!

POGÁNY: Megjöttünk! Évekig voltunk künn, esőben, sárban, fagyban! Piros vérünktől vörösre festett, fagyott hóban! Most meg egy nyomorult szabotőrrel kell egy üzemben dolgoznom?

GÉZA: Nem igaz, Sándor nem szabotőr, és én sem vagyok az!

CUDAR: A bolondokházába akarsz bennünket zsuppolni, te nyomorult! Oda, ahol a szerencsétlenekből hülyéket gyártanak.

SÁNDOR: Én csak jót akartam maguknak, meg a gyárnak. Vigyázzon, ez a propeller tengelye! Volt.

GÉZA: Mondom, hogy nem szabotál! Dolgozik, mint a ló!

CUDAR: Kuss legyen, táltos paripák!

POGÁNY: Különben jön a nyergelés!

CUDAR: Majd a lovaglás!

POGÁNY: Nem, mégsem.

CUDAR: Mért nem?

POGÁNY: Mert, ilyen két gebét, nem lehet sarkantyúzni.

CUDAR: Akkor előbb az abrakolás! Odakötjük őket a jászolhoz ...

/Karolina átmegy a színen/

MINDENKI: Méltóságos asszony...

Szalay Petra

SÁNDOR: Ez két nyomorult, utolsó provokátor! Most már fogják be, elég volt!

POGÁNY: Neked volt elég, mitől? Nekem volt elég! Négy évig, az én talpam alatt remegett a föld!

CUDAR: Mi négy évig ólomesőben, te meg itthon hízol, pofázol?

POGÁNY: *(Erzsébethez/)* Maga meg mit áll itt, feszesen, mint faszent a pácban!?

ERZSÉBET: Hát...

CUDAR: Hagyd békén.

ERZSÉBET: Köszönöm.

CUDAR: Ez egy dolgozó nő, ugyanolyan nyomorult, mint a megbénult, megsántult vagy megvakult bajtársak.

POGÁNY: *(Hátba vágja, otthagyja)* Bocs, bajtárs.

SÁNDOR: Jöjjön, üljön le, Erzsike.

ERZSÉBET: Hagyja, Sándor. Nem ülök le. Ez két faragatlan bunkó! Most már tudom, honnan ismerem őket.

GÉZA: Honnan?

CUDAR: Engem ugyan nem!

POGÁNY: Ha én nem ismerem magát, maga hogy ismerhetne engem?

CUDAR: Én mondtam, ne igyál annyit!

ERZSÉBET: Fogják be a pofájukat! Mocskos hazudozók! Nem sül le a bőr a pofájukról? Az én férjem harcolt, küzdött, mindent elviselt a hazánkért! Maguk közönséges szélhámosok! Beteges hazudozók! Felismerem önöket! Maguk szórták a rölapokat, önök tüntettek, az én szomorúsággal, nyomorommal példálóztak! Az ellenséget éltették! Az ellenséget! Fiaink, férjeink, fivéreink gyilkosait! Maguk senkik. Nullák. A nullánál is kevesebbek! Fogja be a pofáját! Majd akkor nyissa ki ismét, ha a férjem és többiek hazaérnek a frontról! Ők majd elintézik magukat! Istenem, az uram! Tiborom! Mindenhatóm. Maga se ne mondjon, se ne tegyen semmit. Maradjon nyugton. Majd én behozom, amit kell.

/Erzsébet ki/

GÉZA: Melyikkel kezdjük?

SÁNDOR: Én, azzal a kis köpcössel...

GÉZA: Kiverem a fogait...

SÁNDOR: Én, kicsupálok a bordáit és beépítem a szárnyba!

GÉZA: Leverem a veséit!

CUDAR: Ne durvuljanak az elvtársak!

POGÁNY: Békeség testvérek! Békeség...

/Erzsébet be/

ERZSÉBET: Megérkezett a rendőrség!

SÁNDOR: A rendőrség!

GÉZA: A rendőrség!

POGÁNY: A rendőrség!

CUDAR: A rendőrség!

SÁNDOR: Az eltűnt hadianyag miatt jöttek!

GÉZA: Vagy a papír miatt!

SÁNDOR: Milyen papír miatt?

GÉZA: Hiába mondtam a főmérnöknek, a gyártulajdnosnak, hogy nincs az a papír, amely helyettesítheti az erős vitorlavásznat a gépek szárnyain!

SÁNDOR: Ez nem a mi bűnünk. Ha idejönnek, nekünk van végünk, ha az irodákba, a főmérnöknek és a tulajnak! Nézzük meg!

GÉZA: Nem merem.

POGÁNY: Hol az ablak?

CUDAR: Itt az ablakon rácsok vannak!
/rémulten összenéznek/

POGÁNY: Jaj! Ne is mond!

CUDAR: Megint, kapni fogunk!

POGÁNY: Én már hozzászoktam. Majd hozzászoksz te is!

CUDAR: Én nem tudok hozzászokni! Úgy félek, hogy síkítani tudnék!

POGÁNY: Kuss legyen!

ERZSÉBET: Maguk ketten, tegyék le a szerszámokat! Untig elég volt az a kár, amit eddig produkáltak! Tegye le azt a kalapácsot!

POGÁNY: Erzsike, én...

ERZSÉBET: Magának annyi! Ott álljanak és várjanak! Majd jönnek! Behoztam a papírt a szárny belső felületére? Hova tettem? Géza! Behoztam a papírt?

GÉZA: Én nem láttam, Erzsike, ebben a nagy izgalomban!

SÁNDOR: Nem.

ERZSÉBET: Tudja, Géza, maga engem, annyira, de annyira...

GÉZA: Tudom, Erzsike drága, ezt már megbeszéltük.

ERZSÉBET: De, mért van ez a ... honnan ez a... lehetséges?

GÉZA: Erzsike drága, Isten útjai kifürkészhetetlenek!

ERZSÉBET: Uram, Atyám! Nem hoztam be a papírt! Megyek, hozom!

POGÁNY: Erzsike, várjon!

ERZSÉBET: Mit akar?

POGÁNY: Erzsike...

ERZSÉBET: Fogja be a száját!

POGÁNY: Bocsásson meg nekem, Erzsike.

ERZSÉBET: Mit akar?

POGÁNY: Most, a bitó előtt, mert rám bitó vár, elnézését szeretném kérni mindenért, amivel megbántottam. Amiért semmibe vettem. Nem akartam, hogy felismerjen. Félttem. Igen, mi voltunk ott. Most már mindegy, megvallhatom. Megvallom magának, drága Erzsike. Mi voltunk ott. Mi ketten, és az elvtársak. Az azonnali békéért tüntettünk. Ne haragudjon ránk, hogy magával példálózunk. Magácskával. Az én ötletem volt.

ERZSÉBET: Nem érdekel.

POGÁNY: Ahogy megláttam magát, mintha az ég szakadt volna rám.

ERZSÉBET: Micsoda?

POGÁNY: Rám szakadt az ég, és egy másik helyen voltam, egy másik időben. Béke volt és csend. Semmit sem hallottam. Köröttem az elvtársak némán kiabáltak. Csak magácskát láttam. És valami megrezdült bennem. Valami felszakadt. Valami, amiről én már nem is reméltem, hogy velem megesik, megeshetik. Valami, amiről én már lemondtam, bár éreztem, hogy ez minden embernek jár, nekem is.

ERZSÉBET: Miről beszél?

POGÁNY: A szerelem.

ERZSÉBET: A szerelem? Mit tudhat egy tuskó a szerelemről?

POGÁNY: A lombfosztott tuskóban, a korcsban is megmarad a néhai élet sajnó emléke. Mint bennem. Sorsom, a magány halálos ellenfelem. Úgy éreztem, már nem tudom leküzdeni. Áteresztettem magam a halálnak. De éltem! Jártam, mozogtam, beszéltem, csak itt belül, itt legbelül semmi nem volt, csak élettelen sivatag! Harapós lettem és aljas. Irigy és rátarti. Míg rám nem szakadt az ég.

ERZSÉBET: Miket nem mond.

POGÁNY: Most, hogy magát nézem, sötét pej paripán vágatok, fekete sörénye lobog a szélben, mögöttem a fogyó hold, előttem a zúgó erdő. Érdemes volt élnem. Most már meghalhatok.

ERZSÉBET: Mért kéne meghalnia?

POGÁNY: Mert felforgató vagyok. Mert katonákat, tiszteket tettem katonaszökevénné. Mert mindent megtettem, hogy elhintsem a kételyt a hit helyén, hitetlenséget hozzak létre. Mindezt valamiért, ami sosem volt, és talán sosem lesz. Mert betörtem a királyi palotába! És mert a rendőrség a nyomomban van. Tudják, kit keresnek. Most az irodán, az új munkások névsorát böngészik. Ismerik az álneveimet. Minden kijáráshoz állítottak embereket. Innét én már kísértélni nem tudok.

ERZSÉBET: Úgy sajnálom magát.

POGÁNY: Valamit hallottam, a rendőrség?

ERZSÉBET: Jaj!

POGÁNY: Még nem jöttek?

ERZSÉBET: Még nem, hála Istennek!

POGÁNY: Teljesen megfélekedtem róluk.

ERZSÉBET: Én is!

POGÁNY: Ahogy magácskát nézem.

ERZSÉBET: Legyen hozzám kíméletes, kérem.

POGÁNY: Az leszek. Ígérem.

/Narrátor be./

15. JELENET

GÉZA: Készüljenek! A méltóságos asszony érkezik! Maga oda álljon, maga mellé. Sorakozzanak fel. Úgy. A munkaadójuk jön, a kenyérük. Vigyázz!

16. JELENET **ELŐBBIEK, KAROLINA**

MINDANNYIAN: Méltóságos asszony!

KAROLINA: Jó napot, mindenkinek. Géza, legyen szíves.

/Géza odamegy a méltóságos asszonyhoz/

GÉZA: Parancsoljon velem, asszonyom!

KAROLINA: Géza, el kell ismernem, magának velem szemben igaza volt.

GÉZA: Nagyon sajnálom, asszonyom. Számomra ez nem okoz örömet.

KAROLINA: Maga nekem nélkülözhetetlen támaszom.

GÉZA: Köszönöm, asszonyom. Igazat mondtam önnek?

KAROLINA: Igen, Géza. Én mindig a legdrágább papírt vásároltattam a megoldás feltalálójával, a főmérnökkel, most mégis detektívek kerestek meg. A hadsereg szerint az a megoldás, hogy jól átitatott papírral fedjük be a harci repülőök szárnyainak alsó felületét, maga a szabotázs!

GÉZA: A főmérnököt letartóztatták?

KAROLINA: Nem.

GÉZA: Mért nem?

KAROLINA: Nincs a gyárban.

GÉZA: Megszökött!

KAROLINA: Az Astoria szállóban van, a Nemzeti Tanácsban.

GÉZA: A detektívek miatta jöttek?

KAROLINA: Igen is, nem is. Azt mondták, a papírszárnyak miatt jöttek.

POGÁNY: Akkor minden rendben van.

CUDAR: Akkor nincs semmi baj!

POGÁNY: Megnyugodhatunk.

KAROLINA: Maga megnyugodhat? Minden rendben van? Maga örül az én meghurcoltatásomnak, szégyenemnek? Azt mondta, nincs semmi baj!? Én elvesztem a tulajdonom, önök a munkahelyüket! Különb is, a szárnyakon kívül hetvennégy légsavarral kevesebb lett átadva a kelleténél! Itt lopnak? Az én üzememben lopnak! Talán elvitték tűzifának? Vagy otthon az asszonynak kell? Minek neki a légsavar? Felszereli a seprűre? Ki ez a két fura alak? Ezek az új munkások? Géza, mi történik körülöttem? Mondjon valamit nekem, Géza. Mért hallgat?

GÉZA: Asszonyom...

ERZSÉBET: Méltóságos asszonyom! Nézze el nekem, hogy hívatlanul, szavamat merem hallatni, olyan ügyben, amelyhez semmi közöm, de ez a férfi, aki itt áll melletttem, a látszat ellenére, ártatlan!

KAROLINA: De, hát Erzsébet, a maga férje...

GÉZA: Elesett, asszonyom. Tegnap jött az értesítés.

KAROLINA: Őszinte részvétem, Erzsébet. Mindenki menjen ki, egyenként akarok magukkal beszélni. Maga Géza, maradjon velem. Nem, inkább menjen és felügyelje őket az udvarban. */Pogányra mutat./* Magával kezdeném. */A többiek kiindulnak/* Nem, inkább magával! Oda álljon! Húzza ki magát, ha velem beszél! */Cudar kihúzza magát./*

17. JELENET
KAROLINA, CUDAR

KAROLINA: Gyere ide.

/Cudar nem mozdul./

KAROLINA: Érints meg.

/Cudar nem mozdul./

KAROLINA: Hogy lehetsz ennyire kegyetlen? Ha itt vagy, úgy jövök zavarba, mint serdülő leány, amikor először érzi át, mit jelent a férfi.

CUDAR: Elég volt! A rendőrséget elintézted?

KAROLINA: Igen. Nem volt egyszerű, egy hajszálon múlt, de elmentek.

CUDAR: Jól van. A rendőrfőnökből mit szedtél ki?

KAROLINA: Ha parancsot kapnak, löni fognak. Ha nem kapnak parancsot, előbb-utóbb átállnak.

CUDAR: Lövetni fognak! Azt kéne tudnunk mikor, de az a nő, akit beépítettünk a telefonközpontba, kibukott. Valakivel helyettesíteni kell.

KAROLINA: Kivel?

CUDAR: Kirúgod ezt az Erzsébetet.

KAROLINA: De hát, négy gyermek anyja, hadiözvegy...

CUDAR: Ne feleselj!

KAROLINA: Hogy lehetsz ennyire kegyetlen? Ez annyira izgató! Rogyadoznak a térdeim. Most akarok a tiéd lenni.

CUDAR: Most kimész és kirúgod azt az asszonyt!

KAROLINA: Nem bírok megmoccanni. Érz hozzám!

CUDAR: Kifelé!

KAROLINA: Erzsébetet mindenki szereti és sajnálja. Ha kirúgom, a többiek felmondanak! Mi lesz a gyárral?

CUDAR: A gyárnak annyi. Különben is, nem kell többet fegyvert gyártani. Ha sikerül hatalomra kerülnünk, többet egy puska, egy golyó sem megy ki a frontra!

KAROLINA: Fegyverre mindig szükség volt és lesz! Nem hallottad, hogy a Cseh Nemzeti Tanács beszüntette az egyetemi oktatást és minden egyetemistát besorozott? Magyarországtól 14 vármegyét követelnek!

CUDAR: Nem érdekelnek a csehek, a szerbek vagy a románok, nem érdekel semmi, csak a haladás! Bármí áron! Most megfordulsz, kimész, kirúgod Erzsébetet. Ő összeomlik. Amikor az öngyilkosság szélén, csak egy lépésre lesz az örülettől, Pogány, aki már uralkodik a lelkén, mentőövként felajánlja az állást a telefonközpontban. Erzsébet hálás lesz, és mindent megtesz, amit csak kérünk.

KAROLINA: Imádlak!

CUDAR: Elvárom. Na, kifelé.

/Karolina ki./

18. JELENET
GÉZA, SÁNDOR

Kálló Béla és Varga Tamás

GÉZA: Nézd, Sándor, valamit tennünk kell.

SÁNDOR: Mit tehetnénk?

GÉZA: Azt mondd, nem tehetünk semmit?

SÁNDOR: Nem tehetsz semmit!

GÉZA: Ez, olyan helyzet, amikor bűn a tehetetlenség! Négy gyermeknek, négy hadiárvának az édesanyjáról van szó!

SÁNDOR: Most, egy világ omlik össze. Lehet, hogy maga alá temet mindenkit. Bennünket is. Hallottad a híreket, a kormányunk, az osztrák-magyar kormány különbékét kért, a csehek elszakadnak. A háború napokon belül véget ér. Nem lesz szükség fegyverekre. Mi is, egykettőre munka nélkül maradunk.

GÉZA: Kedves barátom, repülőkre békében is szükség lesz. Olyan világ pedig még nem volt, amelyet ne a fegyverek uralnának!

SÁNDOR: Most azt hirdetik, hogy az jön, a pacifizmus!

GÉZA: Tudod, Sándor, a hazugság ragadós és bódító, mindig egyszerű és fájdalommentes megoldásokkal álltat. A fegyverekkel kapcsolatban van egy régi közmondás: ha nem akarod eltartani, a saját hadsereged, akkor idegen hadsereget kell eltartanod!

SÁNDOR: Ebben van valami.

GÉZA: Az, hogy a méltóságos asszony elbocsájtotta Erzsébetet, számomra érthetetlen és elfogadhatatlan. Beszélnem kell vele.

SÁNDOR: Maradj csendben. Különben, mindnyájunkat kirúgnak!

GÉZA: Sándor!

SÁNDOR: Igen, Géza?

GÉZA: Jó volt veled együtt dolgozni.

19. JELENET

GÉZA KAROLINA, CUDAR

KAROLINA: Meglep, kedves Géza, hogy ebben a korai órában, kerülve minden felesleges formalitást, bejelentetlenül rám tör! De szívből örülök meglepő közvetlenségének, mert látom, ez már az új idők jele. Mert új idők jönnek, kedves Géza, a fény uralmának, a békének és a pacifizmusnak az ideje.

GÉZA: Méltóságos asszonyom, én most nem a közvilágítás örvendetes terjedésének ügyében, hanem a négy hadiársvát nevelő Erzsébet miatt...

KAROLINA: Ne is folytassa! Kérem, ne emlékeztessen erre a számomra lelket rázó csalódásra!

GÉZA: Miben csalódott, asszonyom?

KAROLINA: Ebben a nőben!

GÉZA: Ha csalódott Erzsébetben, akkor önt félrevezették!

KAROLINA: Ön tiszteletlen!

GÉZA: Az igazságot tisztelem!

KAROLINA: A véleményére nem vagyok kíváncsi!

GÉZA: De asszonyom, az a feltételezés, hogy Erzsébetnek köze lenne..

KAROLINA: Hagyja abba!

GÉZA: Ön rendkívül kegyetlen!

KAROLINA: Csend legyen! Az árvákról gondoskodunk!

GÉZA: Hogyan?

KAROLINA: Minden kapcsolatom meg kellett moztanom, és nem kevés pénzembe került, de végül sikerült! A négy gyermek állami gondozásba kerül! Elégedett?

GÉZA: Én ettől a pillanattól nem dolgozom az ön gyárában.

KAROLINA: Le is út, fel is út.

/Cudar be/

CUDAR: A virágok megérkeztek?

KAROLINA: Igen, az állomáson vannak vagonokban.

CUDAR: Mind chrysanthemum maximum?

KAROLINA: Nem, van köztük chrysanthemum morifolium és chrysanthemum coronarium is.

CUDAR: Mit bámulsz? Szerinted melyik a jobb? Ne válaszolj, nem érdekel.

20. JELENET

POGÁNY, ERZSÉBET

/Erzsébet leül a székre, a szatyrot magához öleli, leteszi az asztalra. A szatyorból elővesz egy kötelet, hurkot kezd rá kötni./

POGÁNY: */Kintről/* Erzsébet! Erzsike! Merre van? */bejön/* Végre megtaláltam! Tűvé tettem magácska után az egész várost!

ERZSÉBET: Itt vagyok. A város nem érdekel.

POGÁNY: Erzsike, drága Erzsike! Mi az a kezében?

ERZSÉBET: Kötél.

POGÁNY: Nem emelhet magára kezét!

ERZSÉBET: Most egy órája vitték el a gyerekeim. Jolán megszeppent nagy szemekkel meredt rám, a kicsik sírtak.

POGÁNY: Találtam a maga számára munkát!

ERZSÉBET: Tolvajt senki sem alkalmaz!

POGÁNY: Maga ártatlan!

ERZSÉBET: Az egyik oldalon a maga és az én szavam, a másikon a méltóságos asszonyé! Ki hinne nekünk? Maga még szabadlábban van?

POGÁNY: Ne velem törődjön. Nemsokára minden megváltozik, és mi együtt megyünk keresztül mindenben.

ERZSÉBET: Maga és én?

POGÁNY: Igen.

ERZSÉBET: És a gyerekeim?

POGÁNY: Azt is elintéztem. Most egyelőre hetente kétszer meglátogathatja őket.

ERZSÉBET: Mit kell tennem?

POGÁNY: A telefonközpontban fog dolgozni. A fordulat után előbb-utóbb, könnyítvén a szülők sorsán, az állam ügyis átveszi a gyermekek nevelését! Vegye úgy, mintha már hatalmon lennének! Élje az életét, szabadon, minden megkötöttség nélkül. Maga szabad! Szabadon valósíthatja meg önmagát!

ERZSÉBET: Kérem, nézzen meg jól! Én négygyerekes anya vagyok. Már nem vagyok fiatal.

POGÁNY: Ugyan, Erzsike drága, az ember addig fiatal, amíg annak képzele magát!

ERZSÉBET: Őszen és megtörtén is?

POGÁNY: Most még vannak, de a forradalom után, már nem lesznek megtört emberek!

ERZSÉBET: Nem lesz többé öregedés?

POGÁNY: A tudomány egy napon a betegségeket és a halált is legyőzi! Ma még elképzelni sem tudjuk, mi minden lesz, ha mindaz végre megvalósul, amiért küzdünk! A nagy békeharcos, az én példaképem, Lenin elvtárs, megígérte, és az ő szavában bízni lehet. Ha eljön a kommunizmus, nemcsak, hogy mindenkinek saját autója, de saját repülőgépe is lesz! Magunknak gyártjuk a szárnyakat! Én vagyok a légcsavar! Erzsike, drága, repüljünk együtt a város felett!

ERZSÉBET: Mikor láthatom először a gyerekeim?

POGÁNY: A jövő hónap közepén.

ERZSÉBET: Hol fogok dolgozni?

POGÁNY: A telefonközpontban. Maga lesz a drót!

21. JELENET

CUDAR, POGÁNY, NARRÁTOR, KAROLINA

CUDAR: A király nem nevezte ki Károlyit miniszterelnöknek!

POGÁNY: A zsarnok!

CUDAR: Az asszony a helyén van?

POGÁNY: Igen. A drót működik!

CUDAR: Most fognak összeszedni bennünket.

POGÁNY: Mért gondolod?

CUDAR: Mi is ezt tennénk!

POGÁNY: Nem biztos, hogy ők megteszik. Ha mi lennénk az ő helyükben, már régen elintéztük volna őket!

CUDAR: Két ezred érkezik ma az állomásra! Azok, akiket a városparancsnok sürgősséggel rendelt fel.

POGÁNY: Az elvtársakat, akik minden állomáson agítottak az azonnali békéért és az általános leszerelésért, elkergették! Ketten eltűntek.

CUDAR: Végünk.

NARRÁTOR/be/: Telefonon keresik.

POGÁNY: Engem?

NARRÁTOR: Igen.

CUDAR: Ki lehet?

POGÁNY: Valószínűleg a kereskedő...

CUDAR: Ja, a légcsavarok...

POGÁNY: Igen, a faáru.

CUDAR: Akkor azt is a nyakunkba varrják!

POGÁNY: Most vagy mi, vagy ők!

KAROLINA: /be/ A soroksári állomásra érkezett az inotai altisztképző két zászlóalja!

POGÁNY: A franc egye meg! Azok gyilkosok!

KAROLINA: Menekülj, mindenem! Feltűzött szuronyokkal, gépfegyverekkel, kézigránatokkal érkeztek. Négy tábori üteget számoltam meg a peronon, két 305-ös mozsarat most kezdtek leemelni a vagonról!

NARRÁTOR: A telefon önre vár. Tegyem le?

CUDAR: Mély férfihang, egyszerű alpári szókinccsel?

NARRÁTOR: Búgó női hang, egyszerű, de válogatott szókinccsel!

POGÁNY: Rohanak.

KAROLINA: Összepakoltam a legsürgősebbeket. Szerztem útleveleket. Van pénzem az alpesi köztársaságban. Szökjünk meg, csak mi ketten! Az inotaiak felállították a tábori ágyúkat a Ludovikánál. Simán porrá lőnek bennünket.

CUDAR: /Kinéz az ablakon/ Katonai járőrök! Állásokat foglalnak el szemben az épülettel!

KAROLINA: Meg fognak támadni bennünket. Te szép vagy, okos és jó.

CUDAR: Folytasd.

KAROLINA: De nem vagy katona. Meg fognak ölni.

CUDAR: Erre nem szívesen gondolok.

KAROLINA: Én nem tudok nem erre gondolni. Nem tudok élni nélküled!

CUDAR: Nehogy dalra fakadj nekem! Nem értem, miért nem támadnak? Szaladj, hozz egy üveg bort!

/Karolina ki, Pogány be/

POGÁNY: A drót volt!

CUDAR: Mit mondott?

POGÁNY: Lukasich beszélt a királlyal!

CUDAR: Mit akart?

POGÁNY: Engedélyt kért, hogy a tömegbe lövessen!

CUDAR: Akkor végünk! Most lenne jó szárnyakra kapni!

POGÁNY: Várj!

CUDAR: Mire? A golyóra?

POGÁNY: A Király megtiltotta, hogy a tömegbe lövessen!

CUDAR: Nem hiszem el! A marha!

/Kint pezsgős üvegek pukkanásai. Cudar, Pogány hasra vágódik. Karolina be, egy üveg, két pohár/

KAROLINA: A Király kinevezte Károlyit miniszterelnökké!

CUDAR: Ez biztos?

KAROLINA: Igen! Ujjong az egész szálloda!

POGÁNY: Akkor nekik végük!

II. FELVONÁS

22. JELENET

ÁLLAMTITKÁR: A nyolcvanhatos gyalogezred Szendrődnél, a tizennégyesek Šabacnál.

SZURMAY: Igyekezzon, az utódóm bármely pillanatban megérkezhet.

ÁLLAMTITKÁR: Goldbach altábornagy erdélyi csoportja a Románia felé néző hágókon, tehát a 1. lovas hadosztály, a 17. és 29. népfelkelő ezred, a 113., 204. és 206. gyalogezred...

Dóczy Péter és Kálló Béla

TISZTISZOLGA: *(futva be, feszes vigyázzba vágja magát, szalutál)* Engedélyt kérek, hogy a honvédelmi miniszter úrnak, halaszthatatlan ügyben, jelentést tegyek!

ÁLLAMTITKÁR: Az engedélyt megadom.

TISZTISZOLGA: A Miniszter úrnak alázatosan jelentem, sürgős távirat érkezett a katonai hírszerzéstől.

SZURMAY: Hol van?

TISZTISZOLGA: Itt.

ÁLLAMTITKÁR: Kérem. Köszönöm. Maga mire vár?

TISZTISZOLGA: Engedélyt kérek a távozásra!

ÁLLAMTITKÁR: Az engedélyt megadom! Futólépésben lelépni! */Tisztiszolga ki/*

SZURMAY: Olvassa fel.

ÁLLAMTITKÁR: Uzsoki báró Szurmay Sándor gyalogsági tábornoknak, Magyar Királyi Honvédelmi miniszternek. Szigorúan bizalmas.

SZURMAY: Hallgatom, államtitkár úr.

ÁLLAMTITKÁR: A román királyi kormány megkezdte az előkészületeket az általános mozgósítás kihirdetéséhez. A moldvai megyékben a lehetséges legteljesebb titoktartás mellett, már most behívtak 10 korosztályt. Az általános mozgósítás, értesüléseink szerint 25 korosztályt fog érinteni.

/Csend/

SZURMAY: Két évvel ezelőtt, több mint 400 000 katonával támadtak meg bennünket, közben elvesztettek egy háborút. Mi és a németek megszálltuk az országukat. Huszonöt korosztályt, ha akarnak, akkor sem tudnak fegyverbe állítani...

ÁLLAMTITKÁR: Azóta azért nekünk is jelentős veszteségeink voltak. Főleg a hadtáp állapota olyan...

SZURMAY: Tisztában vagyok a veszteségeinkkel és a hadsereg állapotával, remélem a lehetőségeinkkel is tisztában vagyunk. Folytassa.

ÁLLAMTITKÁR: Birladra települt a 3. és az 5. román hadosztály parancsnokság. Piatrán áll fel a 2. hadosztály, Bacaun a 14. hadosztályparancsnokság, Romanban a 7. hadosztályparancsnokság, Tecucion a 6. hadosztályparancsnokság.

SZURMAY: Hat új román hadosztály a meglévő tíz mellett.

ÁLLAMTITKÁR: Napokon belül vége a háborúnak, a románok pedig, akikkel márciusban békét kötöttünk, mozgósítanak.

SZURMAY: Körbeveszik Erdélyt. A háborúnak nincs vége, míg van, vagy mutatkozik új préda. A hágók megrohanására készülnek. Nekünk pusztán 30 zászlóaljunk van a helyszínen, abból is kettő hadtápszázlójuk.

ÁLLAMTITKÁR: Összesen 13662 puská és 82 ágyú, és két repülőszázad, miniszter úr.

SZURMAY: Legalább két hadosztályt kell kérnünk Erdély biztosítására. Azonnal táviratozzon a badeni főparancsnokságra. Lehetőleg az erdélyi hadkiegészítő területről besorozott, főleg magyar legénységű hadosztályokat kérjen. Most azonnal. Fegyverre és seregre van szükségünk, mert most vagy ütünk és harapunk, amíg lélek van bennünk, vagy történelmünk színterét, hazánkat kell feladnunk!

(Csörög a telefon. Az államtitkár felveszi.)

ÁLLAMTITKÁR: Igen. Az államtitkára. Máris adom a miniszter urat, császári és királyi fenség! József főherceg.

SZURMAY: Hívja be a tisztiszolgám, bízva meg a távirat elküldésével, ön maradjon mellettem.

(A telefonbeszélgetés alatt az államtitkár beinti a tisztiszolgát, csendben, hogy ne zavarja a telefonon érkezőket, kiadja az utasítást, a tisztiszolga gondosan ügyel)

vén, hogy zajt ne csapjon, ki. Az ajtó csendben becsukódik, majd kisvártatva dulakodás hallatszik az ajtónál, az ajtó mindkét szárnya kitérül, belép egy idősebb úr, akire egy láthatóan részeg fiatalabb támaszkodik. Az ittas fiatalember, hol táncra akar perdülni, akkor az idősebb úr lefogja, hol dalra akar fakadni, akkor az idősebb befogja a száját. Mögöttük a tisztiszolga lehajtott fővel széttárt karokkal.)

Parancsoljon velem, fenséged! Igen. Értem. Sajnálatos. A 22. marosvásárhelyi ezred? Sajnos meg kell erősítenem az egységek által kifejtett félelmet fenségednek. Az imént kapott hírszerzői jelentések szerint a román királyi kormány előkészületeket tesz az általános mozgósításra, amellyel egyértelműen megszegi a bukaresti béke vonatkozó rendelkezését. Már most, a mozgósítás kihirdetése előtt, Moldvában behívtak tíz korosztályt. A mozgósítás kihirdetése után további tizenöt korosztályt készülnek behívni. Függetlenül attól, hogy véleményem szerint mind a huszonöt korosztályt nem lesznek képesek fegyverbe állítani, a most behívott tizzel is túlerőben lesznek. Nem, a terepen lévő egységeink megbízhatóak.

IFJABB LINDER BÉLA: *(Kiszabadul az idősebb szorításából, felszakad belőle a dal)* Uccu gazda kapjál rúdra, a vendéget indítsd útra!

SZURMAY: *(megfordul)* Kik ezek? Mit keresnek itt? Dobja ki őket! Igen, fenség! A csapataik elhelyezkedéséből feltételezhető, hogy Erdély megszállására készülnek. Nem. Szerintem nem az 1916. augusztusi támadási tervük megismétléséről van szó, most az összes hágót készülnek megszállni, tehát általános invázióra készülnek. *(Államtitkárhoz)* Dobja már ki őket. Igen, fenség. Nekünk csak 28 használható zászlóaljunk van. Ezekkel a hágókat meg lehet szállni, de megvédeni őket a teljes román haderővel szemben, nem lehet. Ha a hágókon betörnek, a front szélesedik, a helyzet számunkra tarthatatlanná válik. Sürgősen kérek legalább két hadosztályt. Ezek nélkül reménytelen a helyzetünk. A távirat már elment Badenbe. Igen, a válaszról értesítem fenségedet. Igen. Holnap délelőtt. Vagyis nem én, az utódom, ugyanis a leváltásomat várom, bármikor megérkezhet az utódom. Igen. Isten óvjon bennünket, nemzetünket, hazánkat és a dinasztáát, fenség. *(Lassan leteszi a telefont, magába roskad, mintha egyedül lenne az irodában, leül.)* Két erdélyi ezred fellázadt, a hazaszállításukat követelik...

IFJABB LINDER BÉLA: Cifra kulacs, veres bor, miránk is kerül a sor! *(Hetyke legényesbe kezd, elbotlik a kancsában, elterül a rajta.)*

SZURMAY: Béla!

TISZTISZOLGA: *(Vigyázzba vágja magát)* Parancsára, tábornok úr!

SZURMAY: Kik ezek a duhajok? Mit keresnek itt? Hogy jutottak be ezek az én irodámba?! Most azonnal hajítsa ki ezt a két részeg disznót az irodámból, nem akarom, hogy a hivatali utódom, az új honvédelmi miniszter úr, ha megérkezik, azt higgye rólunk, hogy kocsmát nyitottam a miniszteri irodában.

TISZTISZOLGA: A miniszter úr megérkezett.

SZURMAY: Úristen!

IDŐSEBB LINDER: Jó napot kívánok, tábornok úr.

SZURMAY: Kihez van szerencsém?

IDŐSEBB LINDER: Hát, hozzám, de várjunk csak egy kicsit azzal a bemutatkozással, azelőtt még meg kell jegyezni, hogy az imént jólneveltségből nem akartam megzavarni a maga telefonbeszélgetését, de meg kell jegyezni a maga vádaskodásai után, hogy én nem vagyok részeg! Ezt meg kell jegyezni! Legfeljebb egy kicsit kaptos! No, de ekkora izgalom után!

SZURMAY: Engem felháborít az ön állapota és fellépése, de most, mindeneelőtt, a kiléte után érdeklődöm? Maga az én utódom?

IDŐSEBB LINDER: Dehogyan vagyok én a maga utódja? Hogy lehetnék én a maga utódja? Nézzen először tükörbe, utána meg rám!

SZURMAY: Akkor maga kicsoda?

IDŐSEBB LINDER: Én vagyok a maga utódjának az apja!

TISZTISZOLGA: Az anyját!

ÁLLAMTITKÁR: Béla! Maga hallgasson!

SZURMAY: Kinek az apja maga?

IDŐSEBB LINDER: Kinek lennék, a maga utódjának! A maga utódjának én vagyok az apja!

ÁLLAMTITKÁR: Ő az új honvédelmi miniszter?

IDŐSEBB LINDER: Igen, ő, az én fiam!

SZURMAY: Kérem a kinevezési okiratot.

IDŐSEBB LINDER: Itt van. Hol van? Béla, nincs nálad? Itt volt.

LINDER BÉLA: Nálam volt, de te elvetted.

IDŐSEBB LINDER: Nálam nincs. Hol maradhatott?

LINDER BÉLA: A Vörös Oroszlánban még nálunk volt?

SZURMAY: Béla!

LINDER BÉLA: Ne kiabáljon maga rám!

TISZTISZOLGA: Igenis, tábornok úr!

SZURMAY: Most azonnal tartóztassa le ezt a két részeg disznót! Szélhámosok! Értette, fiam?

Varga Tamás, Mess Attila és Molnár Zoltán

TISZTISZOLGA: Igen is! Tábornok úr! Örömmel teljesítem a parancsát! A falhoz! Borissza barmok! Kuss legyen, ne pofázz! Ha ki mered nyitni a pofád, akkora pofont fogsz kapni, hogy innen repülsz vissza, egyenesen a jó édes anyádba! Térdre barmok, mindketten! Befogod a pofád, mocskok! Kezeket tarkóra! Idefigyelj te szesztemető! Ha kiteríted a rókád a miniszter úr padlójára, akkor Hencidától Boncidáig fogom felnyalatni veled ennek a szép magyar hazának az Isten áldotta földjét!

SZURMAY: Államtitkár úr, kérem, azonnal hívja a városparancsnokot! Most!

ÁLLAMTITKÁR: Parancsára, miniszter úr! *(Az államtitkár tárcsázik)*

SZURMAY: Kérem a telefont! Lukasich tábornokkal akarok beszélni! Most azonnal! Államérdek! Micsoda? Tudod te lányom, hogy kivel beszélsz? Én báró Szurmay

Sándor vagyok, a Magyar Királyi Hadügyminiszter! Letette. Ez nem igaz! Letette a telefont! Azt mondja, csak a nemzeti tanács engedélyével kapcsolhatja a városparancsnokságot. Statáriális eljárást fogok követelni! Elfogalták a telefonközpontot?

ÁLLAMTITKÁR: Tisztelettel közlöm nagyméltóságoddal, hogy már vagy egy órája nem Lukasich tábornok a városparancsnok.

SZURMAY: Ki vette át a tábornok helyét?

ÁLLAMTITKÁR: Heltai százados.

SZURMAY: Egy százados!? Ki az a Heltai százados?

IDŐSEBB LINDER: Heltai százados úr egy igaz sportember és pacifista...

TISZTISZOLGA: Befogod azt a mocskos rókaszörös pofád, te kerge bájdorong, vagy ott rúgok beléd, ahol senki se lát, és te simán átszállsz szopránba! Egyet jegyezz meg, bárhogy is hívtak azelőtt, most a te neved kuss! Értetted? Vagy a tények taglalásától térjek át a tettlegelésre?

(Karolina berohan.)

KAROLINA: Félre az útból! Eresszenek be! A Nemzeti Tanács és a Katonatanácsok nevében, félre az útból! Károlyi Mihály, őfelsége a Király által kinevezett miniszterelnök nevében, utat! Jó estét mindenkinek.

SZURMAY: Asszonyom, kihez van szerencsém?

KAROLINA: Nagyméltóságú uram! Szerény személyem említésre sem lenne érdemes, ha nem a Nemzeti Tanács és Őfelsége, a Király által kinevezett miniszterelnök nevében keresném meg Nagyméltóságodat! Én csak a Nemzeti Tanács egyszerű futára vagyok. A megbízó levelem. *(Az államtitkár átveszi)* Remélem, nem veszik az urak tolakodásnak, ha nem a megbízásom folytán, pusztán egyszerű női kíváncsiságból, felteszek egy kérdést. Mit keres a honvédelmi miniszter úr a földön?

ÁLLAMTITKÁR: A két részeg lump közül az egyik az új honvédelmi miniszter apjának adta ki magát, és azt állította, hogy a másik, ez az elázottabb duhaj, a hadügyminiszter. Állítását nem tudta írásos kinevezéssel igazolni. A csalókat letartóztattuk.

KAROLINA: A miniszter úr kinevezése. A nagy zűrzavarban az Astoriában maradt. Parancsoljon. *(Az államtitkár*

átveszi, némán olvassa, leereszti.) Miniszter úr, álljon fel. A miniszter úrnak jelentem, az őszirózsás gépfegyveres különítmény megérkezett, a honvédelmi minisztériumot átvette.

IFJABB LINDER BÉLA: Értem. A tábornok úr hallotta. Ön, természetesen szabadon távozhatsz.

IDŐSEBB LINDER: Na, Szurmay most pattogjon! Most ugráljon! Térdre?! Meg hogy mi részeg disznók vagyunk? Amikor nem is vagyunk részegek?

LINDER BÉLA: Csak egy kicsit ittunk! Jut eszembe, van itt valahol egy kis szíverősítő?

IDŐSEBB LINDER: Meg hogy nem hiszi el, hogy én vagyok a maga utódjának az apja! De én nem haragszom! És, ha egy kicsit ivott is a fiam... akkor mi van? A nép győzelmét, Magyarország függetlenségét és a békét ünnepeztük.

LINDER BÉLA: A várva várt békét! Vége a vérrontásnak, vége a mézarlásnak! Béke van! Erre inni kell! Van itt valahol egy kis...

IDŐSEBB LINDER: És végre valahára megszabadultunk a labancoktól!

LINDER BÉLA: Szabadság! Erre inni kell!

IDŐSEBB LINDER: Erre inni kellett! Megértheti a tábornok úr, Mohács után, most lettünk először függetlenek! Teljesen függetlenek!

IFJABB LINDER BÉLA: *(Dalra fakad)* Kossuth Lajos íródeák...

IFJABB LINDER és IDŐSEBB LINDER BÉLA: Nem kell néki gyertyavilág! Megírja ő a levelet...

LINDER BÉLA: Csatlakozzanak. Maga is, aranyom. Egészen csinos pofikája van. Nem láttam én magát már valahol? Lehet, hogy a Vörös Oroszlánban?

A HÁROM BÉLA ÉS KAROLINA:

Egy ragyogó csillag mellett,
Éljen a magyar szabadság...

IDŐSEBB LINDER: Ácsi! *(Torkaszakadtából felüvölt.)* Linderék elnémulnak) Adj a tábornok úrnak a miniszter úr kinevezési okiratát.

(Az államtitkár megindul, majd megáll, kiejti a kezéből az okiratot. Szurmay földbégükerezett lábakkal a terem közepén.)

Senki sem mozdul. Csak a két Linder kimerülve az áriába, levegőért kapkodnak, és egyhelyben imbolyognak. Ifjabb Linder Karolinát tapogatja. Szurmay a fogashoz megy, lekasztja a tiszt kabátját, felhúzza, felveszi a tiszt sapkát, megfordul, végignézi a jelenlévőket.)

SZURMAY: Az önök függetlensége felér egy Moháccsal.

IDŐSEBB LINDER: A fiam kinevezési okirata, tábornok úr. Szíveskedjék megtekinteni.

SZURMAY: Béla!

TISZTISZOLGA: Tábornok úr.

SZURMAY: Hozza ide azt az okiratot. Csak tartsa elém. Köszönöm.

IDŐSEBB LINDER: Mai keltezésű. Gróf Károlyi Mihály, jó Károlyi Mihály, saját kezű aláírásával! Látja, tábornok úr, a kinevezés igazi. Én nem hazudtam, és ön engem megvádolt, de én nem haragszom. Én ma nem tudok haragudni senkire! A béke első napján én boldog vagyok!

LINDER BÉLA: Én is boldog vagyok! Maga aranyom, fusson le ide valamelyik vendéglőbe, hozzon egy flaskával! Daloljunk...

SZURMAY: Vigye Linder kinevezését a miniszteri íróasztalra.

LINDER BÉLA: Jöjjön Szurmay, énekeljük el azt, hogy...

SZURMAY: Kérem Linder, kíméljen meg az óbégatásától. Egyáltalán nem vagyok dalos kedvemben.

LINDER BÉLA: De, mér?

TISZTISZOLGA: Miniszter úrnak alázatosan jelentem, a kinevezési okirata az asztalon! Várom a parancsait!

LINDER BÉLA: Pihenj! Téged fiam, előléptettek főhadnaggyá!

TISZTISZOLGA: Ezt komolyan gondolja a miniszter úr?

LINDER BÉLA: Főhadnaggy vagy, öcsém! Ne feleselj!

TISZTISZOLGA: Miniszter úrnak soha nem múló hálával, alázatosan köszönöm!

LINDER BÉLA: Nem kell velem alázatoskodni! Én csak egy egyszerű ember vagyok, aki békét akar.

ÁLLAMTITKÁR: Mi mindannyiunk békét akarunk, miniszter úr.

IFJABB LINDER BÉLA: De én meg is teremtem!

SZURMAY: Ahhoz csapatok kellene. Az intézkedéseimről önt az államtitkár úr fogja tájékoztatni.

IFJABB LINDER BÉLA: Az államtitkár úr el van bocsátva. A főhadnagy úr lép a helyébe! A békéhez nem kellene csapatok. A békéhez nem kellene fegyverek. A békéhez nem kellene katonák... mindenkit elbocsátok.

SZURMAY: Vigyázzon Linder, nemcsak a háború lehet a politika folytatása más eszközökkel, de a béke is lehet a háború folytatása - más eszközökkel. Ezért nem mindegy milyen lesz a béke, de hát ahol a bor az úr, ott az ész koldul. No, Isten áldja önöket és mindeneke előtt, szégyény hazánkat. Ha a Mindenható úgy akarja, hogy még találkozzunk, akkor remélem a maitól jelentősen eltérő körülmények között fogunk összefutni. Az egyik oldalon önök lesznek, a másikon mi.

FŐHADNAGY: Szurmay, maga hova megy?

SZURMAY: Már te is fiam, Béla?!

FŐHADNAGY: Ne bizalmaskodj velem, Szurmay Sándor! Évekig tisztítottam utánad a mocskot, nyeltem és aláztoskodtam, de ennek vége! Most mi vagyunk hatalmon! Állj meg!

SZURMAY: Állítson meg, alezredes úr!

FŐHADNAGY: /Előveszi a pisztolyát/

A KÉT LINDER EGYÜTT: /Énekelnek/ Kelj fel, anyám, a sírodból, nézd meg, mi lett a fiadból...

FŐHADNAGY: Vigyáznia kell az embernek, Szurmay, hogy miről álmodik. Mert az álmok bekövetkeznek. A valóban. De ez most nem álom. Itt vagyunk. Az egyik oldalon mi, a másikon ön. Erről álmodott? Mert én erről álmodtam annyi szürke és sanyarú éven keresztül, és már nem reméltem, hogy megélem. De megéletem! És most itt vagyunk. Az egyik oldalon maga. Egyedül. A másikon mi, annyian.

SZURMAY: Ez mindig így volt.

FŐHADNAGY: Mi volt mindig így? Így még soha semmi nem volt!

SZURMAY: Mindig így volt. Az egyik oldalon a sokadalom, a másikon jómagam.

FŐHADNAGY: Elegem van a fellengzős pofázásodból, Szurmay! Neked most kuss a neved! Most a mi puskáink vannak csőre töltve! A kardod és az oldalfegyvered leteszed a miniszter úr íróasztalára.

(Szurmay mozdulatlanul áll.)

ÁLLAMTITKÁR: Tábornok úr, kérem. Nem ez az a hely, és nem most van az idő.

(Az államtitkár elveszi a tábornok fegyvereit, és leteszi az íróasztalra.)

IFJABB LINDER: A sapka-rózsát leszereljük...

IDŐSEBB LINDER: Az őszirózsát felszereljük, Chrysanthemum Coronarium...

(Az államtitkár elveszi a tábornok sapkáját, és Pogányhoz viszi. Pogány letépi a sapkarózsát, idősebb Linder elővesz egy őszirózsát, a sapkára tűzi. Az államtitkár visszaviszi a sapkát a tábornokhoz. Szurmay átveszi, a fejére teszi, leveszi, megnézi a sapkarózsától megszagadt fejedőt, eldobja, indulna.)

FŐHADNAGY: Most Szurmay, szabadon elmehet, de maradjon nyugton. Ne nagyon éljen nagy társasági életet, mert még majd azt hisszük, szervezkedik. Holnap reggel jelenjen meg a Nemzeti Tanács előtt, elvárjuk az esküjét. Holnap reggel nyolcig várunk. Utána jövünk!

23. JELENET

Kálló Béla, Molnár Zoltán és Mess Attila

IFJABB LINDER BÉLA: Bajtársaim! Nagy pillanatokot élünk, a magyar szabadság, a magyar függetlenség és a béke örömnapját! Mi ebből a háborúból azt a tanulságot merítettük, hogy csak egy örök igazság van: a felebaráti szeretet igazsága, a népek egymás közötti szeretetének igazsága. Boldogok lehetünk, hogy ez a háború ilyen sokáig tartott, igen, ennek sokáig kellett tartania, hiszen ezer évek szolgaságát, ezer évek zsarnokságát kellett romba dönteni. Ehhez öt éves háború kellett, hogy egy új, győzelmes élet támadjon fel belőle. Ez az új, győzelmes élet a pacifizmus jegyében születik meg. Mindenekelőtt esküdjenek meg arra, hogy gyermekeiket olyan szellemben fogják nevelni, hogy ezentúl minden háborúnak a lehetősége ki legyen zárva. Nem kell hadsereg többé! Soha többé nem akarok katonát látni!

24. JELENET

Dóczy Péter

KRATOCHVIL: Oroszlánokként verekedtek a katonáim, mindannyian. Az olaszok éjjel nappal rohamoztak, de minden rohamuk vérbe fúlt. Másnap a kivérett olaszokat felváltották a franciák. A tűzérésünk a szemem láttára lőtte rommá a Piave hidat. De a folyó bal partján még voltak állásaik. Akkor megindultak a 7. hadosztály rohamcsapatai. Hajnalig tartott a harc. Volt szakasz, ahol végül puskatussal verték agyon az állásainkba betört franciákat. Csak parancsra vonultunk vissza. Én akkor az utóvéd parancsnoka voltam. Még november elején is fedeztük az Alpokba visszamenetelő csapatokat. Emlékszem, november 3-án, amikor Piave di Cadore felé mentünk, egy csoport osztrák vezérkari tiszt nagy lelkesedéssel ünnepelt bennünket. De, ez már szomorú ünnep volt. Most itt vagyok a nagyváradi és a debreceni

ezreddel. Zárt hadrendben hoztam őket fel Budapestre. Ausztrián keresztül, ahol minden állomáson bemutatták a Magyar Kormány rendeletét, hogy azonnal szereljünk le, és fegyverek nélkül lépjük át a magyar határt, a felmutatott parancsot megtagadtam, a továbbjutást mindenhol kieroszakoltam. Már itthon a ránk küldött agitátorokat elkergettem, ha nem akartak tágulni, összevertem őket. Most itt vagyunk a székesfővárosban, zárt hadrendben, fegyverben. Fenséged parancsait várom. Fenségedtől függ, északra induljunk, a Felvidékre betört csehek ellen, vagy délre, a Délvidéket foglaló szerbek ellen? Vagy tegyünk rendet Budapesten?

JÓZSEF FŐHERCEG: Ezredes úr, forduljon a hadügyminiszterhez, Bartha Alberthez, az ő szíve a helyén van. Tudni fogja, hogy ön mit tegyen.

KRATOCHVIL: Lukasich tábornaggal együtt küzdötünk az olasz fronton. Kemény ember, kitűnő katona. Ő volt Budapest városparancsnoka. Mi történt? Hogyan jutottunk idáig?

JÓZSEF FŐHERCEG: Lukasich felhívta a Királyt.

KRATOCHVIL: És?

JÓZSEF FŐHERCEG: A Felséges úr megtiltotta, hogy a tömegbe lövessen. A Király nem akart vérontást.

KRATOCHVIL: Kár.

JÓZSEF FŐHERCEG: Kár.

KRATOCHVIL: Nem az a baj, hogy a felség mit választott.

JÓZSEF FŐHERCEG: Igen?

KRATOCHVIL: Felháborító, hogy a városparancsnok, egy frontot megjárt tábornagy kérdezi, nem pedig tudja, mi a dolga! Rendet kell, hogy tegyen! Ha kell, vér árán! Az elmúlt években látott és ontott is vért, eleget!

JÓZSEF FŐHERCEG: A legénység között már felütötte a fejét a lázadás! Egy ilyen háború után a pacifizmus ragályos!

KRATOCHVIL: Ha a legénység megbízhatatlan, akkor tisztekkel és tiszthelyettesekkel kell a rendet biztosítani. Amikor jön a döntés órája, és minden bizonytalanná válik, akkor kell férfiasan helytállni! Mint Tisza István, aki

civilként vállalta a halált! Mint oly sok ember ebben a háborúban!

JÓZSEF FŐHERCEG: Ezredes úr, a mi katonai hivatásunkban a higgadság szakmai követelmény.

KRATOCHVIL: Windisch-graetz herceg, aki tagadhatatlanul higgadt katona volt, 1848-ban mint Prága városparancsnoka annak ellenére lövetett, hogy tudta, ezért agyonlövök a feleségét, akit túsul ejtettek. És fenséged is tudja, az egy jó házasság volt!

JÓZSEF FŐHERCEG: Ezredes úr!

KRATOCHVIL: Királyi fenség!

JÓZSEF FŐHERCEG: Köszönöm a látogatását.

KRATOCHVIL: Köszönöm az idejét, Királyi Fenség! De, mielőtt elválnánk, egy kérdést hadd tegyek fel.

JÓZSEF FŐHERCEG: Ezredes úr.

KRATOCHVIL: Fenséged felesküdt a Nemzeti Tanácsra, erre a csúrhére?

/A főherceg hosszasan nézi, majd megfordul, elindul, visszafordul./

JÓZSEF FŐHERCEG: Tudja, ezredes úr, a királyság lényege a hűségben van. Anélkül nincs becsület. Én az elmúlt napokban, nem azt tettem, amit akartam, hanem azt, amit a Királyom parancsolt. Amikor azt parancsolt, rohanjam le az ellenséges vonalakat, lerohantam. Nem kérdeztem semmit. Megtettem. Most felszólított mindenki, hogy esküdjek fel a Nemzeti Tanácsra. Felesküdtem. Parancsolt, „Homo Regiusként” nevezem ki Károlyit miniszterelnökké. Kineveztem. Azt parancsolt, hogy ne ontsak vért. Nem ontottam. *(Csend)* Én megértem magát, ezredes úr. Az ön lelki szemei előtt Nagy Frigyes áll. Hóna alatt mankó, a leutheni síkon, csatában. Körötte sebesültek, haldoklók és elesett katonák. Némán szemléli a véres harcot. Mellette a földön, utolsó perceit éli Fahrich von Kökritz, a 17 éves zászlós. A fiatal tiszt haslövést kapott, két kezével tartja a beleit. Alig van magánál, egyfolytában az édesanyját hívja.

A Király mozdulatlan, már kiadott minden parancsot. Most várja a döntést, azt a pillanatot, amikor a történelem megszólal. Mellette a haldokló gyermek anyja után kiáltoz. A király odaszól: Csendben halj meg, junker! A Király a tűzvonalban, bármikor eleshet, és a haldokló, immár Fahnenjunker von Kökritz feláll és felkiált: Éljen a király! Majd összeesik és meghal. De kiáltására, a sebesültek

és haldoklók sokasága áll fel, és a mankóra támaszkodó, sebesült király körül felzúg a kiáltás: Éljen a király! Ki tudja, hogy Isten akkor miért adott a poroszoknak olyan, nekünk most ilyen királyt? Ön tudja?

KRATOCHVIL: Nem.

JÓZSEF FŐHERCEG: Én sem tudom. Ezt csak Isten tudja. Ezredes úr, Isten áldja meg, és óvja önt, ezekben a zavaros időkben. Elmehet.

KRATOCHVIL: Felséges úr!

/Kratochvil ki/

25. JELENET

TISZTISZOLGA: Habsburg Lotharingiai József! Károlyi Mihály úr, a most kikiáltandó Népköztársaság miniszterelnöke érkezik! Amikor belép, maga, fiam, odamegy hozzá, ha kezet nyújt, akkor maga fiam, kezet ráz vele, majd az ő kíséretében kimennek az erkélyre, és ő kikiáltja a Népköztársaságot. Maga, fiam, mosolyog. Megértette? Érthető voltam?

26. JELENET

CUDAR MINT KÁROLYI: Szervusz József, nagy öröm a számomra, hogy láthatlak.

JÓZSEF FŐHERCEG: Miniszterelnök úr.

KÁROLYI: Tudod, kedves József, mióta hatalomra kerültem, egyre nyomasztóbb álmok gyötörnek. Folyamatosan azt álmodom, hogy minél nagyobbra nővök én, annál kisebb lesz Magyarország. Amikor még ellenzékben voltam, megvolt az egész ország, amikor miniszterelnök lettem, elszakadt Horvátország és Szlavónia. Attól rettegek, pusztán öt megye marad, mire köztársasági elnök leszek!

JÓZSEF FŐHERCEG: Tudod, Mihály, a hatalom nemcsak lehetőséggel, de embert roppantó felelőséggel is jár!

KÁROLYI: Ne is mondj nekem ilyeneket, kedves József! Újabb rémálmokba kergetsz! Gyere, mosolyogjunk, lépünk ki a balkonra, kikiáltjuk a Népköztársaságot, hadd viduljon a tömeg!

JÓZSEF FŐHERCEG: Csak utánad. Te vezetted most az országot.

KÁROLYI: Jaj! Ne is mondd! Mi lesz velem?

/Károlyi kimegy a balkonra/

27. JELENET

Molnár Zoltán és Bicskei István

LOUIS FÉLIX MARIE FRANÇOIS FRANCHET D'ESPEREY: */Pogány/* Istenem! Ez az élő történelem! Mindent, amit most teszünk vagy mondunk, izgalmas! Több mint izgalmas! Bódító! Örjítő! Tetteink leírását, lejegyzett szavainkat nemzedékek százai fogják olvasni! Itt állok a Duna partján, mint száz éve Napóleon! Marengo vagy Austerlitz után! Előttem a porban a lefegyverzett Ausztria! Emiatt a nap miatt, emiatt az érzés miatt nem maradtam volna ki ebből a gyönyörűséges, dicsőséges háborúból! A világ minden kincséért sem maradtam volna ki belőle! A világ javai, mint a győztes jogos jutalma, a győzelmünk oly sok vér árán kiharcolt jövedéke, itt fekszik a lábam előtt. Állok a Duna-parton. Mögöttem hegyek, előttem a beláthatatlan síkság.

NARRÁTOR: *(Franciául)* Tábornokom, a magyar küldöttség Károlyi Mihály vezetésével megérkezett.

LOUIS FÉLIX MARIE FRANÇOIS FRANCHET D'ESPEREY: Várjanak! Ha elkészültem, intek. Amikor ez a háború elkezdődött, mintha tegnap lett volna, mindenki tele volt félelemmel, szorongással, én örültem. A feleségem, agg édesapám, két öcsém, mind külön-külön

lön félrevontak és azt mondták: – Franchet, győnj, áldozz és imádkozz. Átok ül rajtad. Ez a háború minden percben sok ezer embert tör és zúz össze, te mégis úgy élvezed, mint serdülő lány az első szerenádót. Kacagtam.

Isten, ha létezne, hogyan tűrhetné mindezt, ami történt? Apám azt mondta: - Létezik, és ítél! Felkacagtam. Nem istenítélet ez, hanem embert próbáló férfias kihívás, számomra valódi lelket rengető öröm! Dalolva léptem át a nagy idők kapuját. Szegény apám, ha megélhette volna, amit én most élek át!

Most előtt bennünket a győzelmi mámor. Annyi áldozat után ideértünk végre. Végre leszakítjuk az ágról fáradságaink gyümölcsét. De tudnunk kell, nem ez volt az utolsó forduló. A háború nem most ér véget, amikor legyőztük az ellenség hadseregét, nem holnap, amikor megszálljuk az országukat, a háború majd akkor ér véget, ha az ellenséges nép úgy emlékszik tegnapi önmagára, ahogy nekünk megfelel. Ez a harc nem volt a végső!

(Megjelenik a küldöttség. Károlyi Mihály, /Cudar/ Karolina, Alezredes, Géza, Erzsébet. Útközben Karolina az Internacionáléra tanítja az Alezredest.)

ALEZREDES: Ez a harc lesz a végső...

KAROLINA: Nem, hamis volt, kicsit mélyebben.

ALEZREDES: És nemzetközivé lesz holnapra a világ!

FRANCHET D'ESPEREY: Hagyják abba az óbégatást. Álljanak oda, a fény alá, hogy jobban láthassam magukat! Magyarországnak fizetnie kell, de ez nem a gazdagokat fogja sújtani, hanem a szegényeket! A gazdagok, ha nem lesznek megelégedve, kimehetnek Svájcba. Én, itt és most, a markomban tartom a cseheket, románokat, szlovákokat és a szerbeket. Csak egy szavamba kerül és megsemmisítik önöket! Én, most csak azért tárgyalok magukkal, mert Károlyi Mihály az önök vezetője.

/Károlyit a proscéniumra vezeti, megmutatja a közönségnek/

Ő az egyedüli, aki enyhíthet az Önök sorsán. Tömörüljenek köré. Ő az Önök egyetlen reménye.

KÁROLYI: Én, én. Én? Én!

28. JELENET

(Kolozsvár)

NARRÁTOR: Most mindenki, aki ezen a színpadon volt ma este, mindegy, hogy mit alakított, magasztosat vagy

gyarlót, jót vagy rosszat, maradjon itt. Erdély fővárosában, a kincses városban vagyunk. Kolozsvári polgárok! Ti, akiknek megadatott, hogy most még itt lakhattok a kanyargó Szamosnál! Ma, a kegyelmes Isten 1918-ik évében, Megváltónk születésnapját, december 24-ét ünnepelnénk, ha nem ma vonulnának ki a magyar csapatok szeretett városunkból, és nem ma vonulnának be a Rómán Királyi Hadsereg katonái. Künn, az állomáson emberek ezrei könyörögnek, az asszonyok sírnak, rimánkodnak: szánjatok meg bennünket, honvédek, testvérek, szép magyar vitézek, aranyos leventék! Ne hagyjátok itt bennünket! Ne hagyjátok prédául a kincses Kolozsvárt!

Kálló Béla

GÉZA: Nincs elég katona, nincs elég fegyver! A kormány megtiltott minden ellenállást!

MINDANNYIAN:

Szél viszi messze a fellegeket,
Mögöttünk lángol az ég.
Nyújtsd ide, édes, a kis kezedet,
Ki tudja, látlak-e még?

GÉZA: A Székely Hadosztály önkénteseket keres! Te beállsz?

POGÁNY: Igen, lehet, majd, egyszer, esetleg, talán...

MINDANNYIAN:

Ki tudja, ölel-e a két karod?
Ki tudja, csókol-e a szád, galambom?
Ki tudja, mely napon, mely hajnalon
Indul a század tovább?

GÉZA: Még nem indult el velük a vonat, az imént az emberek leszerelték a mozdonyt a szerelvényről, még lehet jelentkezni!

SÁNDOR: Ha előléptetnek, esetleg!

MINDANNYIAN:

Bármerre járok, a csillagos ég
Nevetve tekint le rám.
Bármerre járok a föld kerekén
Mindenütt te nézel rám.

GÉZA: Te jössz?

CUDAR: Nem megyek én sehova!

GÉZA: Akkor miért énekelsz?

CUDAR: Dalos kedvű volt az apám!

MINDANNYIAN:

Szél viszi messze a fellegeket,
Felette lángol az ég.
Nyújtsd ide, édes, a kis kezedet,
Ki tudja, látlak-e még?

Ki tudja, ölel-e a két karod?

Ki tudja, csókol-e a szád, galambom?
Ki tudja, mely napon, mely hajnalon
Indul a század tovább?

GÉZA: Én beállok önkéntesnek, mert hősi halott még lehetek, de idegen állampolgár a saját szülőföldemen? Nem leszek!

SÖTÉT

A fotókat Orgován Ádám készítette.